

educar de 0 a 6 anys

REVISTA DE L'ASSOCIACIÓ DE MESTRES ROSA SENSAT

in-fàn-ci-a

2005

146

SETEMBRE
OCTUBRE

Una cruïlla

El curs que ara tot just comença és per a l'educació infantil un curs excepcional, en ell es decidirà el seu futur i el dels milers de nenes i nens de 0 a 6 anys. S'aprovarà la LOE, la nova llei d'educació i possiblement molts governs autònoms emprendran el repte de redactar una llei d'educació pròpia. És doncs un curs que demanarà parar molta atenció a les decisions polítiques que es vagin prenent.

El curs passat finalitzava amb un gran repte per a l'educació: el 14 de juliol a Barcelona, en el marc de la 40 Escola d'Estiu de Rosa Sensat, s'aprojava la Declaració en favor d'Una Nova Educació Pública. Una Declaració que obre fronteres entre països, entre nivells educatius, entre l'educació formal i la informal, entre l'obligatòria i la no obligatòria, entre teories i pràctiques, entre nord, sud, est i oest, entre realitat i utopia, una Declaració que ha estat subscripta per milers de mares i pares, de mestres i ciutadans, que tenen esperança en poder transformar la pròpia realitat, i que es comprometen junts a avançar,

canviant positivament la quotidianitat dels infants i dels joves, i a exigir noves polítiques educatives per a tots ells.

També el curs passat finalitzava amb una trobada d'educació infantil amb mestres de tot l'Estat, per compartir el somni d'un futur possible en educació infantil. Una trobada que més enllà del temps en comú obria un procés de rigor, d'autoexigència, d'entusiasme, de sentir-se acompanyat, de noves complicitats per seguir treballant junts, i d'aquí sorgien noves idees per seguir treballant en favor de l'educació emancipadora des de les primeres edats.

Un cop més es feia evident que l'oferta, per als infants de 0 a 3 anys, segueix sense cobrir-se, i que la de 3 a 6 anys comença a ser massificada, també per aquests infants la demanda supera l'oferta en molts indrets; una realitat que pot generar en alguns l'eterna dicotomia falsa sobre què és prioritari: la quantitat o la qualitat?, quan avui és clar que quantitat i qualitat són les dues cares d'una mateixa realitat. Una mostra és que un dels estu-

dis universitaris més sol·licitats és el de mestres d'educació infantil de 0 a 6 anys. Els joves saben que l'educació dels més petits és un dret al qual cal donar resposta, i no de qualsevol manera, sinó amb la dignitat que els infants d'aquestes edats exigeixen i la societat reclama.

Aquesta és la cruïlla. Per quin camí optarà la nova llei d'educació? El debat parlamentari sabrà estar a l'alçada del que la societat reclama i la ciència avala per a l'educació dels més petits? Ho garantirà la LOE? Certament, a l'entorn d'aquest nivell educatiu hi ha pressions d'ordre econòmic, corporatiu i polític, però cal abordar el present amb decisió i garantir la qualitat de l'educació per a tots els infants de 0 a 6 anys, com a única forma d'equitat i d'igualtat. En aquest combat poden comptar amb tots nosaltres, per tal que aquest curs que ara comença tingui la dignitat política i pedagògica que tota societat responsable reclama: educar qualitativament a tots els infants, com a camí per tenir esperança en el futur.

Plana oberta	Pàgines per a les opinions i els suggeriments dels lectors	2
Educar de 0 a 6 anys	Fer escola	Judit Cucala 5
Escola 0-3	Les imatges lluminoses. El retroprojector a l'escola bressol	Montse Nicolàs 17
Bones pensades	Hem fet un gratacels	Juan Pedro Martínez Soriano 23
Escola 3-6	L'elecció del nom	Montserrat Eek 24
	Construir un edifici	Equip de l'Escola Cooperativa El Puig d'Esparraguera 28
Infant i societat	Hondures, el país dels infants estimats	Marta Guzman 31
Infant i salut	La consciència psicocorporal del mestre d'infantil	Lluís López González 36
El conte	La nena dels cabells d'or	Elisabet Abeyà 40
Llibres a mans dels infants	Un menú de tardor	Tertúlia de rates 42
Informacions		43
Abstracts		46
Cop d'ull a revistes		47
Biblioteca		48

sumari

Els llenguatges de l'Escola al Fòrum

M. Josep Udina

El mes de març de 2005 s'ha enviat a totes les escoles¹ d'educació infantil, primària i secundària de Catalunya la col·lecció de tres CD amb el títol que encapçala aquest article, un d'Educació Infantil, un d'Educació Primària i un d'Educació Secundària, amb resultats del treball dels infants i els joves amb motiu del Fòrum 2004. Els parvularis que no tenen primària i les escoles bressol han rebut el primer dels tres CD, és a dir el d'Educació Infantil.

Plantejament del programa l'Escola al Fòrum

Les persones que treballàvem en l'equip d'aquest programa, coordinat per Marta Mata a petició del conseller delegat del Fòrum Jaume Pagès, en el moment de plantejar-nos el treball a fer al voltant dels valors dels eixos del Fòrum –diàleg intercultural i desenvolupament sostenible com a condicions de pau– vam creure que seria interessant mostrar a tothom les bones pràctiques que es fan normalment als centres en els tres eixos. I vàrem acordar:

- Reeditar, posats al dia, materials convenientment seleccionats.
- Enviar-los a tots els centres com a exemple i proposta de treball.
- Demanar als centres que retornessin al Fòrum els resultats del seu treball a finals de gener de 2004, tant si aquests resultats eren fruit de les propostes del programa l'Escola al Fòrum com si ho eren d'altres activitats i

materials, sempre que girassin entorn de la diversitat, la sostenibilitat i la pau.

- No donar a mestres i professorat més feina de la que ja tenen normalment.

Amb aquestes consideracions, la proposta per a educació infantil i primària es va centrar en la literatura infantil tradicional i actual. Es varen enviar, doncs, a cada un dels centres públics i concertats que tenen parvulari i primària les reedicions que consten a continuació, com a exemple i oferiment per treballar els eixos esmentats.

- Tres contes de *Les Tres Bessones* sobre els tres temes del Fòrum
- La cantata *La Ciutat i la Lluna*.
- El llibre *Un i un i un fan cent*, de Teresa Duran, sobre els cent personatges més rellevants de la literatura infantil.

El programa es va difondre el juny de 2003 d'acord amb el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, a través de la seva pàgina web, convenientment enllaçada amb la del Fòrum, i amb la inestimable i imprescindible col·laboració, del començament al final del programa, dels 87 Centres Pedagògics i de Recursos de Catalunya. És important fer ressaltar la disponibilitat total de col·laboració del Departament d'Ensenyament primer i del d'Educació després, des de l'inici de l'elaboració del programa al desembre de 2002, fins al final del Fòrum, i en el recull i preparació dels resultats.

En la proposta que es presentava al web s'hi enumeraven els materials que cada centre rebria a l'inici del curs 2003-2004 i es donaven algunes pautes pedagògiques i de participació per treballar-los.

Resultats del treball

Més de 900 centres van presentar resultats:

9.399 textos, amb més de 2.100.000 paraules

4.067 dibuixos

1.450 realitzacions plàstiques: murals i objectes.

90 propostes de representacions i concerts, que es varen realitzar al Fòrum.

132 vídeos de secundària.

La col·lecció de CD

Part d'aquests resultats es va exposar al mateix recinte del Fòrum i alguns dels treballs exposats més d'altres són a la col·lecció dels 3 CD que s'han enviat a tots els centres. Comentem a continuació el CD d'Educació Infantil, que en algun apartat es relaciona amb els altres nivells educatius. El CD té diversos apartats, dels quals destaquem:

Antologies

Textos

Selecció de frases dels nens i les nenes, transcrites pels mestres, a parvulari. En el cas de l'escola bressol les frases s'han recollit a partir de les aportacions de diversos mestres i

d'aquesta revista, *Infància*. S'han posat per ordre alfabètic i pertanyen als eixos del Fòrum.

Dibuixos i realitzacions plàstiques

Galeria de dibuixos seleccionats, amb possibilitat d'impressió. L'autoria es pot trobar a la finestra d'ajut «?»

Murals, collages i altres realitzacions plàstiques

Galeria d'imatges seleccionades, amb possibilitat d'impressió. L'autoria es pot trobar a la finestra d'ajut «?»

Vocabularis

Vocabulari d'escola bressol

Vocabulari que han utilitzat els infants d'escola bressol, classificat:

- Per ordre alfabètic, amb el nombre de vegades que han fet servir cada paraula –segons el grup semàntic al qual pertanyen. Al final del llistat hi ha el tant per mil d'utilització de cada paraula, amb un gràfic que el mostra.
- Segons el número de vegades que s'ha utilitzat cada paraula.

Selecció de paraules d'escola bressol

- Selecció de les paraules més representatives, amb comentaris.
- Ordenació alfabètica d'aquestes paraules, amb el número de vegades que s'han utilitzat. Si es cliquen les paraules al llistat de l'esquerra de la pantalla, hi apareixen frases dels infants d'escola bressol que les contenen.
- Ordenació de les paraules segons el nombre de vegades que s'han utilitzat.

Vocabulari de parvulari

Conté les paraules utilitzades pels infants de parvulari, amb les mateixes classificacions que en el cas d'escola bressol.

Selecció de paraules de parvulari

Conté la selecció de paraules més representatives utilitzades pels infants de parvulari, amb les mateixes classificacions que en el cas d'escola bressol.

Vocabulari general del programa l'escola al Fòrum

Totes les paraules que han utilitzat els infants i joves de totes les edats, ordenades:

- Alfabèticament, amb el nombre de vegades que s'ha utilitzat cada una.
- Segons els grups semàntics al qual pertanyen. Al final del llistat hi ha el tant per mil d'utilització de cada paraula, amb una gràfica que el mostra.
- Per freqüència d'utilització.

Evolució de 100 paraules

Evolució de l'ús i de la freqüència de les 100 paraules més significatives, utilitzades per totes les edats, al voltant dels eixos del Fòrum. Al llistat de l'esquerra de la pantalla, es pot clicar cada paraula i hi apareix una gràfica que mostra quantes vegades s'ha utilitzat a cada edat, de tres a divuit anys. A sobre la barra de la gràfica hi ha l'edat i a sota el número de vegades que s'ha utilitzat. A continuació, hi ha tres frases de diferents edats que contenen la paraula seleccionada.

Altres recursos generals

- Reportatge de l'exposició de treballs dels

centres presentada al recinte del Fòrum *El món on m'agradaria viure*.

- Un conjunt de planisferis al voltant dels eixos del Fòrum, als quals s'accedeix clicant el títol de l'apartat.
- Declaracions, acords i textos legals. Alguns documents es presenten en versió oficial. D'altres estan traduïts al català per institucions o entitats diverses.
- Recull bibliogràfic sobre cadascun dels tres eixos.
- Adreces web d'interès.

Publicació posterior

Actualment estem preparant una publicació en set volums, que també farem arribar als centres, sis dels quals contindran narracions d'escriptors reconeguts fetes partint del vocabulari emprat pels infants i joves de cada edat. Les il·lustracions seran en uns casos fetes per professionals i en altres seran les que nens i nenes han lliurat. El setè volum serà el llibre del mestre.

L'equip del programa *L'Escola al Fòrum* hem volgut, amb aquests reculls, retornar als centres els treballs més representatius, analitzats, perquè es puguin continuar utilitzant de maneres diferents per treballar els valors de la diversitat cultural i el desenvolupament sostenible com a condicions de pau. ■

Maria Josep Udina, de l'equip *L'Escola al Fòrum*.

¹Les escoles de Catalunya que encara no tinguin els CD «Els llenguatges de l'Escola al Fòrum» han d'adreçar-se al CRP de la seva demarcació.

Cal Mata

SAIFORES

Casa de colònies

- Espais interiors adequats a les necessitats dels infants.
- Confortable tot l'any amb calefacció i aigua calenta.
- Espais exteriors equipats pensant en les primeres edats.
- Cuina d'estil mediterrani, amb menús equilibrats.
- Gaudeix de tots els requisits que exigeix la normativa.

Per a més informació:

Matí de 10 a 13 hores

Carrer de Dalt, 6 43715 Saifores

Telèfon 977 677 065

www.fangelsgarriga.org

mmata@fangelsgarriga.org

Fer escola

Què identifica i diferencia cadascuna de les escoles que conformen el mapa escolar d'un territori? Podríem definir-les a partir de les seves característiques més evidents: nom del centre, situació al

barri, adreça, característiques de l'edifici, etapa educativa, relació i proximitat amb altres centres i serveis, etc. Aquestes serien les primeres dades que podríem recollir a l'hora de demanar informació.

Però allò que més interessa les famílies que busquen escola per al fill, el mestre que busca un centre on treballar, allò que es té més en compte a l'hora de valorar una escola és la seva trajectòria, el camí fet durant els anys d'e-

Els professionals de l'educació tenim l'hàbit d'assistir a espais de formació amb l'objectiu d'ampliar els nostres coneixements sobre recursos i materials per dur a terme la nostra tasca a l'escola. És important que ens preocupi la nostra actuació pedagògica amb els infants, però ho és també que considerem indispensable la transmissió de les nostres reflexions al conjunt de l'equip de mestres. Aquestes són algunes de les consideracions que suggereix la valoració del treball en equip dins l'escola.

tar d'una manera diversa i en una primera visita: a través de l'adequació i utilització de l'espai (ordre, estètica, aprofitament dels recursos); dels materials que tenen els infants al seu abast; de les primeres informacions que reben les famílies; de l'ambient que es viu dins l'escola durant la visita; també de la facilitat per visitar aquell centre en diferents hores lectives, etc. Totes aquestes manifestacions són el resultat d'una trajectòria.

xistència d'aquell centre educatiu.

Fins i tot per als qui no són propers al món escolar, hi ha aspectes de la línia pedagògica d'un centre que els són visibles. I aquests aspectes es poden manifes-

Judit Cucala

El treball que duu a terme una escola traspasa les parets de l'edifici; no tan sols repercuteix en la relació infants-famílies-mestres, sinó que també es dona a conèixer al barri. Per exemple, des de fora d'una escola es poden conèixer les activitats de participació en la vida del barri, l'aprofitament dels recursos que ofereix l'entorn, recursos educatius formals i no formals (CRP, visites a biblioteques, festes populars, connexió amb els equipaments sanitaris, etc.). També es coneix la implicació de les famílies i com s'entén aquesta participació. L'escola pot donar a conèixer una manera d'entendre l'educació.

Per descomptat, per als professionals de l'educació allò que defineix l'escola també serà el camí recorregut durant la seva existència. Es valorarà positivament que l'escola segueixi una línia coherent i meditada, que parteix del consens de tot l'equip, direcció i mestres, per deci-

dir quins són els seus objectius, què, per què i com dur a terme la seva tasca pedagògica.

El projecte d'escola: el consens..., el projecte comú

Un grup de mestres que treballen en un mateix centre no faran una bona tasca si no es posen d'acord per resoldre algunes qüestions importants, com per exemple:

- Què és l'escola.
- Quina és la seva funció.
- Qui la conforma: infants, mestres, famílies... El barri, l'edifici, les institucions i serveis que pugui tenir al seu abast...
- Com és l'infant i com aprèn.
- Quina funció té el i la mestre.
- Quina funció té la família dins l'escola.
- Com adequem l'espai.
- Com establim la relació amb les famílies.
- Com ens comuniquem amb els infants.
- Com planifiquem les activitats.
- Com utilitzem els recursos.
- Quins conceptes, valors i actituds volem treballar.
- Quines activitats fem amb els infants i com les programem.

Caldrà iniciar el treball amb l'objectiu d'anar plegats. Els mestres tenen la responsabilitat de vetllar per l'educació d'un grup d'infants; per tant, també tenen el compromís que aquest camí que fa l'escola sigui una evolució coherent intentant dur a terme actuacions properes. Si cadascun dels mestres treballa aïlladament, fent diferents propostes i demandes, partint de valors que no han estat consensuats, els infants en sortiran perjudicats ja que poden trobar criteris disperss i fins i tot contradictoris. Cal trobar aquell espai en el qual totes i tots els mestres estan d'acord.

Per arribar a aquesta coherència és molt important que en el projecte d'escola hi participi, encara que hi hagi diferents graus d'implicació, tot l'equip de professionals que la conforma i que porta a terme diferents tasques: docència, direcció, coordinació, serveis, etc., ja que apareixeran diferents situacions dins l'entorn escolar que totes elles poden ser educatives si es tenen en compte i es planifiquen conjuntament. D'aquesta coordinació, en sortiran beneficiats tots: infants, famílies, personal docent i no docent.

Qui condueix el projecte? Qui té l'autoritat pedagògica?

El consens és un camí llarg i difícil que demana temps, discussió, revisions, inclusió de totes les aportacions, acords, etc., però que porta al punt on començarà la tasca educativa d'un equip amb el convenciment que sap el perquè, com i quan de la seva feina.

Però durant el treball conjunt i la discussió, es van plantejant alternatives, opinions i metodologies, diferents, semblants, paral·leles, etc. Llavors surt la qüestió: qui té l'autoritat pedagògica? qui decideix? qui marca la línia de treball d'aquell centre? com mantindrem una línia pedagògica coherent si no ens posem d'acord?

És bo que sorgeixin aquests dubtes ja que un grup de professionals que s'ocupa de l'educació ha de preocupar-se pels objectius i valors que guiaran la seva actuació pedagògica, per si la directriu del centre coincideix amb la seva pròpia concepció d'educació i d'infant i sobretot per si aniran plegats amb aquells companys i companyes amb els quals compartiran temps i feina. Aquesta situació pot ser resolta de manera diferent.

Una opció possible és aquella que delega la responsabilitat, des del principi, a una única

persona o a un grup reduït. Aquest serà qui decideixi i marqui les fites de la trajectòria pedagògica de l'escola. Serà el projecte d'una persona o d'un grup al qual s'hi afegeixen i hi participen la resta de mestres de l'escola. Tota persona que formi part d'aquell equip haurà de conèixer les directrius i s'esforçarà per seguir-les. És bo que algú tingui la primera idea de com iniciar la tasca, que tingui clar que és important. Entre els aspectes positius d'aquest punt de vista hi hauria l'agilitat en la presa de decisions i també la facilitat a l'hora de mantenir una coherència entre les propostes. L'alternativa del lideratge delegat a una persona o a un grup reduït pot funcionar molt bé quan aquest grup líder adopta amb il·lusió i interès aquest encàrrec i, a més, quan la resta de l'equip està proper a les directrius que es marquen i participa activament assumint el projecte d'escola proposat. Però també hem de dir que aquesta opció pot tenir alguns inconvenients. Quan el camí de l'escola es decideix dins un grup reduït pot succeir que la resta de mestres no sentin interès per dur-lo endavant. Si sense la seva aportació el disseny pedagògic igualment quedarà definit, no es veuen obligats a fer aportacions particulars. La qüestió és com

anirà endavant l'escola si tothom no se sent protagonista i responsable d'allò que succeeix sobretot quan sorgeix un problema o conflicte. La qüestió és que estem parlant de motivació, aspecte crucial en tot procés humà i sobretot educatiu, no només per als infants sinó, evidentment, també per als mestres. El projecte d'escola es podrà dur a terme si hi ha prou motivació per part de tot l'equip.

Hi ha un altre camí per solucionar la qüestió de qui marca les directrius del projecte d'escola. Aquesta opció parteix del convenciment que si no ens posem d'acord i no creiem totes i tots plegats en el camí dissenyat, no podrà anar endavant d'una manera coherent. És una via més

laboriosa i complicada que quan la decisió s'adjudica a un grup reduït, però, segons com es dugui a terme, més rica. Malgrat que hi hagi un lideratge, la responsabilitat es delega a tot l'equip, es comparteix i es discuteix. Aquesta seria la diferència més evident, el camí a través de la discussió de tothom. Cal buscar l'espai comú en el qual tots i totes hi estan d'acord. En aquesta recerca del consens es crea un hàbit de funcionament dinàmic ja que implica la contrastació de les opinions abans de prendre una decisió. El grup de personal docent, mestres, direcció, etc, està obligat a qüestionar, a ser uns professionals crítics, amb la pròpia actuació, amb les activitats i actituds que potser s'haurien de canviar perquè

els temps canvien, etc. Es fa una revisió constant del projecte d'escola i com que es fa conjuntament, cadascú aporta allò que coneix, allò que crea i inventa, allò que ha llegit, la seva opinió. La necessària implicació de tothom aportarà diversitat i més riquesa i inevitablement obligarà el grup a buscar un punt de confluència. La satisfacció del resultat final serà compartida, el fracàs haurà de ser resolt per tots i totes i al final tothom se'n sentirà part implicada i protagonista de la trajectòria que ha fet l'escola.

Aquesta reflexió també ens pot dur a parlar dels diferents rols que es donen en un grup social i per tant també en un grup de treball com ho és un equip de mestres. Aquesta via no nega la funció de lideratge. Està clar que no tothom tenim les mateixes habilitats. Sempre en tot equip de treball hi ha algú que inicia la discussió perquè té més clar cap a on anar, però sol no ho podrà fer i necessita no només les mans dels altres sinó també les seves idees, els nous recursos que aporta cada individu del grup.

És una gran sort poder arribar a aquest nivell de treball conjunt ja que no és fàcil, però sí molt gratificant. Però aquesta recepta necessita d'alguns ingredients molt impor-

tants: la sinceritat i la confiança. Si no entenc, pregunto, si no hi estic d'acord, demano i escolto la resposta de l'altre, dono la meua opinió i faig propostes sobre allò que crec que cal millorar, etc. El treball en equip demana temps, sens dubte, però com ja és sabut el més important de l'educació és allò que hem après durant el procés, les estratègies que hem utilitzat per aconseguir un nou coneixement, no tan sols el resultat final. Aquestes actituds no estan gaire distants de les que hem d'utilitzar quotidianament fora de l'escola, per viure.

Qüestionar per millorar

Què vol dir posar-se d'acord? Vol dir primerament tenir una actitud oberta: analitzar, escoltar, oferir, comunicar, ser crític, ser autocrític i permetre la crítica que fan els altres. Els qui arriben de nou al centre, voler escoltar i apren-

dre, els més antics escoltar les noves propostes. Posar-se d'acord és tenir la voluntat de treballar conjuntament, és donar a conèixer que tenim ganes d'aprendre, l'un de l'altre, de qüestionar per millorar...

És important actualitzar cada any quin camí volem escollir i com volem dur-lo a terme, revisar la vigència de les propostes educatives, revisar allò que no funciona per canviar-ho, revisar allò que és important de mantenir per tal de millorar-ho. Aquesta és una funció primordial del treball en equip.

La nostra actuació com a mestres ha de respondre a una adequació als canvis que sorgeixen cada curs. No cal començar de nou cada any, sinó que la dinàmica hauria de dur-nos a avançar per modificar actuacions que ja no responen a les necessitats actuals o bé replantejar tradicions i normes assumides pel col·lectiu que potser han estat poc reflexionades.

Per exemple en un context i un moment sociocultural concret, l'escola pot replantejar-se la importància que fins llavors s'havia donat a les activitats fora de l'escola i l'espai urbà. Suposem que en el Projecte educatiu de centre i dins la programació del curs les excursions a la muntanya, al mar, etc., eren sempre presents ja que fins llavors el criteri era compensar una mancança d'aquells infants que tenien poques oportunitats de dur a terme activitats d'aquest tipus. Si l'equip de l'escola considera que en aquest aspecte els hàbits familiars han variat i que els infants ja fan moltes més activitats de contacte amb l'entorn natural durant el cap de setmana, es podria plantejar modificar la programació i redistribuir d'una manera diferent els esforços i recursos, incentivant altres activitats. Aquesta reflexió podria portar l'equip de l'escola a considerar important aprofitar més les propostes culturals adreçades al món escolar que la ciutat ofereix i dedicar menys temps del que s'havia fet fins llavors a les sortides fora de la ciutat. Davant diferents canvis:

poder adquisitiu de les famílies, hàbits de lleure de la societat, ampliació de les ofertes culturals dins la ciutat dissenyades per a les escoles, etc, l'escola respon ajustant la seva actuació.

Imaginem-nos una altra situació. L'exemple podria ser la revisió i anàlisi d'una de les normes del centre, posem per cas aquella que regula l'ús dels espais exteriors de l'escola i l'organització d'activitats dins i fora de la classe. La nova ubicació del centre, un canvi d'espai, pot fer repensar aquesta norma. Si fins llavors, en l'antic equipament, l'espai del pati era petit, allunyat de les classes, tenia un difícil accés i a més calia compartir i compartimentar-lo en franges horàries pels diferents grups d'infants, etc., llavors, per tot plegat, era molt difícil imaginar-se que un o alguns infants poguessin estar una estona més a la classe, acabant de fer un dibuix o de mirar un conte quan ja era l'hora de sortir al pati. En aquella situació la mestra no podia deixar sol aquell grup o infant perquè havia d'acompanyar la resta. Si en canvi el nou equipament dota a les classes

d'una sortida directa al pati, llavors la mestra pot veure perfectament els dos espais, vigilar i ajudar uns i altres. En aquest cas sí que es pot plantejar que un infant surti més tard al pati per acabar aquella activitat plàstica en la qual està engrescat o per finalitzar un trencacloques que ja fa estona que està esforçant-se per resoldre. Replantejar aquesta norma ens pot

fer pensar de nou en algunes premisses importants dins el Projecte educatiu del centre: atendre les diferents necessitats i respectar el ritme de cada infant.

A les escoles es produeixen contínuament situacions que ens fan replantejar allò que havia estat un acord fins llavors. El que és important és recollir aquestes inquietuds, que es parli sobre allò que ens genera dubtes. El grup, l'equip de professionals de l'escola, necessita totes les aportacions que l'ajuden a qüestionar i renovar-se.

D'altra banda, també és important millorar allò que es va iniciar i que encara té vigència. Hi ha moltes activitats que malgrat el pas del temps continuen sent imprescindibles perquè els infants comencen de nou i tenen les mateixes necessitats bàsiques: organització de l'espai de temps per als hàbits de descans, son, neteja; descoberta dels objectes; expressió oral, gestual, musical, etc. Si es contrasta la vigència, és bo mantenir unes propostes que sabem

que funcionen i si proposem cada any la seva revisió segur que les anirem millorant i adaptant. En el cas de l'observació dels materials que utilitzem amb els infants, és un bon exercici revisar el material audiovisual de l'escola. Si hem fet un bon treball d'equip, ens adonarem de com, de mica en mica, hem anat enriquint les propostes amb materials nous, més adaptats a les necessitats dels infants, més rics i variats.

L'interès constant per recordar per què treballlem d'aquella manera i no d'una altra ens portarà a fer millor la nostra feina, a oferir un espai escolar més adient per als infants, més educatiu.

Compartir per aprendre

El treball en equip és una antiga pràctica en el món escolar. Aquesta metodologia es va ampliant en d'altres disciplines com per exemple les que fan referència a l'atenció sanitària i fins i tot en d'altres mons més llunyans i com-

petitius com són el de l'empresa i els negocis. Cada vegada s'imposa més el treball conjunt d'un grup de professionals amb l'aportació de totes les idees per millorar plegats i avançar.

Els i les mestres duem avantatge. Ja portem un cert temps aprenent a fer escola fent equip i sabem que treballar individualment, cadascú a la seva parcel·la, pot empobrir no només el projecte educatiu del centre sinó també a nosaltres mateixos com a educadors i educadores, com a persones.

Si comparteixo aprenc. No serveix de gaire el zel que podem tenir a preservar la originalitat d'una proposta que hem creat, la propietat d'una nova idea que hem desenvolupat o d'un discurs que hem redactat. Una idea genial amplia la seva potencialitat quan es com-

parteix perquè en traspasar-la rebem l'efecte i l'opinió que provoca en l'altre. Aquesta resposta modifica de nou la idea, la millora. Mentre compartim reforcem allò que volem fer, parlant aclarim el perquè. Proposar un treball conjunt suposa iniciar un camí de sorpreses ja que les aportacions de cadascun poden ser variades i complementaran i ampliaran el treball amb la peculiaritat que li pot donar cada individu.

Escoltar una nova proposta amplia la nostra perspectiva. Ens ofereix un punt de vista diferent que ens pot sorprendre, un material que mai no havíem pensat que podia ser utilitzat a l'escola, una manera d'entendre les situacions educatives, un concepte nou d'infant, de mestra... I el que és molt important, aquesta nova proposta pot ser ampliada amb el nostre punt de vista. En dur-la a terme a la classe hi apor-

tarem la nostra manera de fer, segur que hi fem alguna modificació.

D'altra banda també hem de saber demanar ajut quan sorgeix un problema, exposar allò que no sabem solucionar. És un error pensar que manifestar les preocupacions pot ser interpretat com una manca de confiança en un mateix, una manca de professionalitat. El més lògic és que si compartim una mateixa tasca

també ens trobem amb situacions molt similars per resoldre, amb dubtes i errors comesos que necessitem posar en comú per ajustar millor la nostra actuació en una propera ocasió. És obligació de l'equip assumir i solucionar conjuntament aquestes dificultats. La mestra o el mestre té al seu càrrec una tasca molt delicada: vetllar per l'educació dels infants i compartir-ho amb les seves famílies. Aquesta responsabilitat fa gairebé imprescindible la confrontació d'opinions sobre com actuem. És el grup mateix qui fa un treball col·lectiu de formació en aquest aspecte. Hem de confiar que compartir ens fa aprendre.

Comunicar per continuar avançant

L'inici d'un projecte comporta bones expectatives, començar amb energies renovades..., però cal que l'equip es conegui i necessita un temps d'intercanvi i comunicació. En aquest període tothom aporta allò que sap, les seves habilitats, els seus coneixements, materials que té al seu abast, etc. S'estableixen les tasques i rols de cadascú, el grup s'estabilitza, sorgeixen les propostes i es comença a configurar el projecte d'escola. És el període de les llargues reunions, de les extenses reflexions sobre un tema i així comença una dinàmica àgil i engrescadora on cadascú aporta i alhora incorpora les propostes dels altres. Ha començat a encomanar-se la il·lusió per dur a terme el projecte comú.

Passat un temps, hi ha un moment que l'equip comença a funcionar amb menys esforç. Tothom sap què cal fer, quins són els projec-

tes i els acords, la mecànica del dia a dia, els esdeveniments i celebracions que es fan durant el curs, els passos que cal seguir i quan cal intervenir. Quan ja ha passat aquest moment «dolç» cal vigilar que no es perdi, sense ser-ne conscients, la pràctica de repensar i discutir. Hi ha el sentiment comú que tot en general i cadascú en particular, funciona bé però pot ser que s'abandoni el costum de comunicar als altres allò que fem. Fixar-nos en aquest aspecte i tenir-ne cura és molt important per diferents raons. No s'ha de deixar de revisar les actuacions, la vigència de les propostes. Sempre poden haver-hi variacions. A més amb el temps s'incorporen persones noves que necessiten aquesta comunicació per afegir-se al projecte, per no sentir-se desplaçades, han de saber de què és parla i per què. És per això que la comunicació és important com a mètode per no abandonar el projecte iniciat, per seguir avançant. La dificultat o pèrdua de comunicació dins un equip pot fer que el camí traçat lentament durant tant de temps quedi enfosquit o esborrat més ràpidament del que es va trigar a marcar-ne les fites.

El més perillós per a un equip de mestres és quan manca la il·lusió per compartir. Molt sovint dins els centres no s'aprofiten tots els recursos didàctics que en d'altres cursos, un mestre o un grup, buscant noves metodologies, han estat planificant amb cura i han dut a terme amb èxit. Sovint les experiències anteriors, per manca de trobar un espai d'intercanvi, han quedat guardades en un dossier, en un calaix o, simplement, aquell material didàctic no ha estat utilitzat

mai més o bé ha estat desmuntat ja que se'n desconeixia la funció. El camí de l'escola llavors va a sotragades, fent un pas endavant i un altre enrere. Si els mestres no coneixen allò que passa dins l'escola i fora del seu grup d'infants, tant se val si la seva tasca és òptima, tant se val si és un molt bon professional ja que una postura tancada no ajuda a fer créixer el projecte, no ajuda a qüestionar i reflexionar, ni a enriquir-se els uns dels altres.

L'escola: un context que potencia les relacions humanes

Si l'escola és l'espai que possibilita a l'infant el seu creixement i procés socialitzador, també hauria de ser-ho per als adults. L'escola és una petita comunitat formada per infants, famílies i mestres. Tots plegats convivim força hores i per tant és el nostre espai de formació professional, de creixement personal i de consolidació d'hàbits de convivència. Si ens proposem dissenyar i treballar els valors i actituds que

volem traspasar als infants, haurem de fer una aturada per pensar quin model de col·lectiu d'adults els estem oferint.

Fer de mestre, treballar a l'escola és tenir confiança en l'ésser humà i per tant en la vida. La funció de l'escola, dels seus professionals, és oferir un espai de coherència i treballar la coherència és treballar per una vida saludable per a tots plegats. Si valorem les relacions humanes hem de deslliurar-nos dels «prejudicis». No es tracta de competir sobre qui té la idea més original, qui té la raó, etc. És important fer notar que tothom és important. Treballar en equip, consensuar, és un exercici de sinceritat i honradesa ja que s'aprèn a revisar la pròpia tasca, allò que agrada i allò que no agrada de la pròpia actuació. Aquell grup de mestres que no són sensibles a escoltar el qui té al seu costat perden l'oportunitat de créixer professionalment a més de personalment.

Hi ha diferents moments dins la vida de l'equip, alguns de difícils ja que l'acumulació de

feina pot crear tensions i confrontacions. Però és important que aquestes discussions no arribin a jutjar al company o companya de feina al nivell personal sinó només professional. Quan algú se sent ofès o ofesa personalment, es trenca alguna cosa i l'equip queda malmès. Però els problemes de convivència han de ser entesos com un reajustament de les relacions entre els membres d'una estructura social que és l'equip de mestres, ja que aquesta estructura no és estàtica.

Hem de confiar en la dinàmica que s'engega quan hi ha un grup, en la capacitat pròpia del col·lectiu de renovar-se i millorar, de buscar nous camins. L'intercanvi continu suscita idees noves ja que quan parlem, pensem, renovem. El potencial de la tasca en comú no es coneix fins que no s'inicia i és una bona inversió de temps ja que les idees i els bons recursos es comparteixen. Amb el grup creixem i madurem.

La cohesió d'un grup de mestres es fa sentir, les famílies poden percebre una unitat de crite-

ris que ajuden a entendre què és el que pretén l'escola. Una actitud tancada i individualista no ajuda a mostrar, fora de les parets de l'escola, el gran potencial educatiu d'allò que succeeix dia a dia, en la relació mestre-infant, durant les activitats, en les situacions quotidianes, etc.

Crec que les i els professionals d'escola bressol podem estar contents i contents del bagatge que tenim. Hem après la importància d'un espai adequat, la necessitat de conèixer les necessitats del les nenes i els nens per adequar la nostra intervenció, la competència dels infants, els recursos que podem elaborar nosaltres mateixos, i, sobretot, la necessitat de construir el projecte de l'escola amb l'aportació de tothom, de la importància del treball en equip. ■

Judit Cucala és pedagoga i mestra d'educació infantil.

Espai per a una creativitat sense límit

Ceres, Pintures de dit, Témpera,
Gouache, Vernís fixador,
Pasta Blanca per enganxar.
AL SERVEI DE L'ENSENYAMENT

MANLEY[®]

XARXA TERRITORIAL D'EDUCACIÓ INFANTIL DE CATALUNYA

Dia: 8 d'octubre

Lloc: Associació de Mestres Rosa Sensat.
Av. Drassanes, 3

Horari: de 10 a 13h.

Primera reunió del curs 2005-2006 de la XARXA

Tema: Valoració del treball fet i planificació del nou

A les 13h.

Presentació del llibre

L'EDUCACIÓ DE 0 A 6 ANYS, AVUI.

Les imatges lluminoses

El retroprojector a l'escola bressol

Tot i que el retroprojector és un aparell que s'utilitza preferentment per a la presentació de documents en conferències, val la pena d'anar-lo incorporant a l'escola dels més petits perquè les imatges projectades a través

d'un feix de llum provinent d'un retroprojector són una bella i divertida proposta per oferir als infants –a partir dels dos anys i en companyia dels adults– que els permet sobretot divertir-se i jugar amb la llum. Ofereix a més, altres possibilitats per desvetllar l'imaginari, construir relats i aprendre tot observant colors, imatges, formes, aparences, etc.

La projecció lluminosa d'imatges resulta molt engrescadora per als infants per l'impacte visual

La utilització d'un aparell retroprojector desvetlla la màgia dels colors, les formes i les imatges, i afavoreix el joc, la interpretació i el diàleg entre els infants. La proposta de l'autora obre un enorme ventall de possibilitats a partir d'un element en principi estrany a l'escola bressol, però que convida al pensament i a la imaginació. Els infants juguen amb la pròpia ombra i la dels objectes. El treball en grups petits els permet experimentar i aprendre de les descobertes dels altres.

volum de la projecció, segons la distància a què situem el retroprojector, pot ser tan gran com vulguem, és a dir, el grandària de les projeccions augmenta o disminueix segons la proximitat de l'aparell a la pantalla de projecció.

El retroprojector està provist d'un focus de llum, d'un sistema òptic amb prisma i una lent plana en la qual es poden col·locar acetats o matèries transparents, les quals es projecten damunt la superfície d'una pantalla.

que per elles mateixes provoquen, per la novetat pel que fa al format i al repertori d'imatges visuals que s'utilitzen, els quals són poc habituals en la vida quotidiana.

És una experiència molt màgica ja que el

Montse Nicolàs

Hi ha retroprojectors que permeten visionar cossos opacs, però per al tipus de propostes que he anat elaborant i apropiat als infants, he utilitzat el tipus de retroprojector que permet veure objectes i imatges en transparència, com per exemple:

- Acetats pintats i texturats.
- Plàstics i matèries transparents de colors.
- Imatges fotocopiades en acetats.

Les propostes visuals a partir de les projeccions lluminoses amb el retroprojector permeten, entre altres possibilitats:

- La projecció i visualització de matèries transparents amb una gran, clara i ampla definició d'imatge sobre la pantalla.
- Superposar imatges, combinar-les, tapar-les, destapar-les, assenyalar-les.

- Dibuir damunt la pantalla de projecció en el cas que sigui un paper blanc.
- Construir històries i relats, crear ambients i escenaris a partir de seqüències ordenades.
- Fer interpretacions sobre les coses, formes i aparences vistes en les projeccions.
- Descobrir i interactuar a partir de la permanència de la imatge projectada damunt el propi cos o un paper.
- Evocar, recordar i reconèixer elements reals i sensorials a partir de les representacions de les imatges.
- Afavorir la mirada atenta, la percepció i l'atenció visual.

A més a més, com ho faria la llum del focus d'un projector de diapositives, el feix de llum del retroprojector també permet projectar llum per descobrir i explorar les ombres i la silueta dels objectes, la pròpia ombra, el contorn del cos o de formes planes.

Pel que fa als materials que es poden utilitzar, tot que n'hi ha d'altres, en aquest article explicaré les propostes que més he utilitzat, és a dir, a partir dels acetats.

Són materials confeccionats per l'adult ja que considero que les matèries per elaborar-los, en alguns casos, poden resultar tòxics per als infants.

He de dir que aquests materials s'utilitzen també en el que jo anomeno «finestretes visuals» presentades als vidres de les finestres a mode de vitrall.

Per tal de garantir la manipulació, conservació i durabilitat d'aquest tipus de materials, és convenient presentar-los dins d'una bossa de plàstic transparent.

Propostes de materials en acetat

Dibuixant amb retoladors permanents

Com que dibuir damunt la làmina de l'acetat és més delicat que damunt del paper, en el cas de fer una proposta més realista o figurativa és preferible fer primer el dibuix en paper i després col·locar-lo sota del acetat i calcar-lo. Quan dibuixem damunt la transparència és

convenient no fer recolzar la mà directament sobre l'acetat ja que queden taques amb facilitat, però això s'evita intercalar-hi un paper.

Pintant i texturant amb laques de bombeta

Aplicar color damunt de l'acetat és potser el procediment més interessant per l'impacte visual que ofereix. Els traços i dissenys fets amb les laques de bombeta damunt l'acetat permeten el pas de la llum ja que són uns pigments transparents.

Utilitzo les laques de bombeta, més que no pas les pintures de vidre, perquè pel meu gust les laques de bombeta tenen uns colors més vius i lluminosos.

Val a dir que la tècnica d'aquest procediment és una mica delicat i poc recomanable d'oferir als infants perquè ells pintin, ja que són unes

pintures que taquen molt i tenen un cert grau de toxicitat per inhalació; no passa res greu, però quan els adults elaborem aquests materials convé treballar en un ambient ben ventilat.

Fotocopiant fotografies en acetat

M'agrada fer petites col·leccions de fotografies retallades de les revistes o suplementos de diaris ja que acostumen a ser de molt bona qualitat. Del que es tracta és de fer fotocòpia en acetat d'aquelles imatges fotogràfiques que, per la seva qualitat o per la temàtica, ens poden semblar oportunes per utilitzar-les com a projecció lluminosa.

Cal oferir imatges visuals conegudes, però també d'altres que plantegin interrogants a la mirada dels infants i per això crec molt

convenient utilitzar imatges diferents de les habituals, com per exemple:

- Un fragment en primer pla del pèl d'un animal.
- La textura de la soca d'un arbre.
- L'ombra d'un objecte.
- La trama d'un teixit.
- Imatges d'art.
- Un fragment d'una obra d'art.
- Les pinzellades, textures, formes i empastaments de les pintures que han fet els infants.

Pot ser que d'entrada costi de reconèixer aquestes imatges, però, davant els ulls dels infants, conviden al pensament i a la imaginació i generen converses per fer interpretacions del que pot ser allò que veuen, identificar colors, formes, aparences, etc.

Un taller de projeccions lluminoses, alguns suggeriments

És convenient, prèviament a qualsevol activitat de projecció lluminosa, que els infants estiguin familiaritzats amb la penombra o amb una certa foscor en l'ambient. L'aparell acostuma a cridar molt l'atenció i els infants s'apropen, hi volten a tocar, el toquen... per això és necessari fer-los algunes recomenacions sobre els possibles perills si toquen els cables, i per aquesta raó i per tal de garantir un ambient segur tranquil –com que hi intervé un aparell elèctric– hi ha d'haver més d'un adult a la sessió.

Projectarem damunt un paper blanc d'embalar, o un llencol, o una pantalla de plàstic translúcid, o un paper vegetal blanc gran o bé una pantalla de projeccions convencional.

Preparem l'ambient posant bancs, cadires o una catifa per seure i explicarem als infants el que anem a fer, així com anticipant que cal enfosquir la classe apagant els llums o baixant les cortines.

Com a presentació del retroprojector i dels acetats, proposarem als infants de seure a una certa distància davant la pantalla de projeccions, explicant què és l'aparell, com s'anomena i com funciona.

Per afavorir un ambient més màgic, en un primer moment pot anar bé convidar els infants a mirar i observar els colors projectats acompanyant-ho amb una música suau. Inicialment s'acostuma a fer molt silenci, però de seguida comencen a sentir-se per part dels infants expressions de sorpresa amb crits suaus i petites rialles, tot i que a mesura que passen les projeccions normalment l'excitació comença a ser gran i aviat alguns infants comencen a acostar-se a la projecció per tocar els colors i fer comprovacions de què passa si toco, mirant-se les mans, mirant-se entre ells, observant la sorpresa que el fenomen provoca, molt atents i concentrats.

Passada una estona –potser sense música– podem proposar de posar-nos davant la projecció de colors en grups de 4 o 5 infants cada vegada, per tocar els colors, per dir el nom dels colors que veiem, per parlar de les coses que ens semblen que són les formes projectades.

Pel que fa a la interpretació imaginària de les aparences a partir de les taques i les textures de colors, inicialment l'adult pot fer alguns suggeriments, però a poc a poc els infants s'animen a fer les seves interpretacions i sovint reconeixen formes: rodones, cercles, punts, i ho expressen verbalment.

El fet d'estar davant la projecció lluminosa de colors provoca que l'infant percebi la projecció de la seva ombra corporal entremig de tot l'esclat de colors i està bé de quedar-nos una estona observant-la i mirant com es mou.

Com a conseqüència de la proximitat corporal davant la projecció de color –a més de la pròpia ombra i l'ombra dels companys–, els colors queden projectats damunt la roba i el cos i aquest moment és una gran oportunitat per conversar al voltant de les parts del cos i dels colors, per trobar visualment els colors referint-nos a les parts del cos. És interessant, quan tinguem previst fer una activitat de projecció lluminosa de colors, demanar a les famílies que els infants vinguin vestits amb roba blanca o clara per tal d'afavorir la visibilitat dels colors projectats damunt la roba o el cos.

Quan els infants ja estan familiaritzats amb la presència del retroprojector i a jugar amb les projeccions lluminoses, en una altra ocasió podem fer la proposta de pintar papers amb els colors projectats; aquesta és una experiència de diàleg amb el color molt interessant ja que permet veure i contemplar els colors en moviment. Per fer-ho donarem a cada infant un full de paper vegetal blanc de format DIN A 3 i els

convidarem a posar-se davant els colors projectats. La sorpresa és gran, ja que els papers vegetals queden pintats, com banyats de colors, formes i textures visuals i, com que el paper vegetal és translúcid, la projecció lluminosa dels colors es perceptible per les dues cares del full i, a més, els colors es mouen quan els infants mouen els papers.

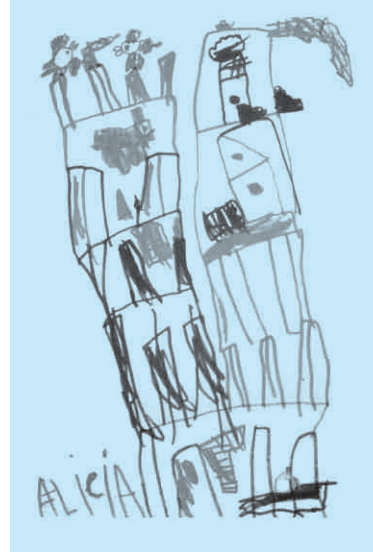
La finalitat dels tallers de projecció lluminosa a partir del retroprojector amb els acetats ha de ser una invitació descriptiva de lectura visual pel que fa als colors i les formes que es perceben, però sobretot un diàleg de lectura narrativa i imaginativa del que sap l'infant en allò que visiona, és a dir, dels relats que pot evocar a partir de la imaginació, la familiaritat o la proximitat de les imatges. ■

Montse Nicolàs és mestra

Hem fet un gratacels

Juan Pedro Martínez Soriano

És Nova York! És el més alt, l'espai més enllà de les dimensions dels que el projecten. És un món que els supera, però que és accessible, que els atrau perquè comencen a dominar-lo.

El procés de creixement en altura de la torre és mimètic al de les seves capacitats: observar, escollir els elements amb les propietats adequades, planificar la col·laboració necessària amb l'altre, tenir constància per acabar el projecte, aconseguir l'equilibri intern necessari que arriba a exterioritzar-se en la geometria de les formes, ordenar amb bellesa l'espai, assolir el cel. Nova York! ■

L'elecció del nom

Una vivència directa de què és a la vida real la democràcia i el seu exercici

Montserrat Eek

Des del convenciment que l'escola ha de formar els futurs ciutadans en la participació i la democràcia i que ja des de petits els infants poden començar a exercir-la, es presenta una experiència amb el grup de cinc anys sobre el procés que se segueix per decidir quin serà el seu nom. Aquest procés ajuda força a l'aprenentatge de la democràcia, el qual fàcilment es traspasa a la vida diària de la classe.

El desenvolupament científic i tecnològic i els canvis en les relacions interpersonals i interculturals que generen la societat de la informació i un món cada cop més globalit-

zat demanen canvis en la formació de les persones que han de viure en la societat del segle XXI i és cabdal que l'escola actual hi doni resposta.

Malgrat que l'ensenyament no és l'únic mitjà d'informació i ideologització de la societat, el sistema educatiu hi té un paper molt important, ja que és un dels mecanismes de socialització principals. Des que neix, l'infant s'inicia en el procés de socialització, i això suposa l'adquisició de valors, normes, costums, rols, coneix-

ments i conductes que la societat a la qual pertany li transmet i li exigeix. Però el model de societat dominant actual no és tant just, solidari, sostenible, igualitari, participatiu o

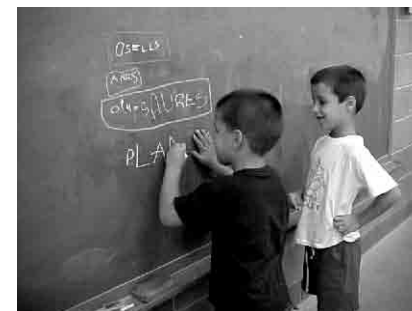
democràtic com hauria de ser.

Estic convençuda que l'educació pot ser un factor de canvi social i que l'escola ha de formar persones capaces de comprendre l'altre, respectar el pluralisme, la comprensió mútua i la pau, que prenguin consciència de les causes de la desigualtat i de les possibilitats de combatre-les mitjançant el compromís personal i social a favor de la pau, la solidaritat, el desenvolupament i la cooperació. Per tant, crec que

el gran repte que té l'educació és la construcció de ciutadans autònoms, respectuosos amb les persones i el medi ambient, dialogants, lliures, pacífics i solidaris.

L'educació, doncs, ens permet arribar a les persones perquè elles puguin incidir i operar canvis en el model actual de societat, a partir del coneixement dels mecanismes i causes que provoquen, reproduïxen i impedeixen la seva transformació en una societat més justa, més democràtica, més participativa, més tolerant, més pacífica, més respectuosa envers les persones i el medi ambient.

Podria donar molts exemples sobre com treballar a l'educació infantil tots aquests aspectes, però em centraré només en un exemple d'aprenentatge de la democràcia en un moment en què cal fomentar i intensificar en

els centres escolars la participació i la democràcia de tota la comunitat educativa.

Com pot ajudar l'escola a exercir plenament la democràcia?

Des de molt petits els nens i les nenes poden començar a aprendre a exercir la democràcia. No és fàcil: han d'aprendre a pensar què és el que ells i elles volen, a decidir per ells mateixos, a acceptar la decisió de tothom, a escoltar altres punts de vista, a participar, a dialogar, etc.

El procés que seguim amb els infants d'educació infantil per decidir quin serà el nom del grup ajuda força a aquest aprenentatge i fàcilment el traspassen a la vida diària del grup.

El desenvolupament no sempre ha estat igual, depèn molt del grup. També jo he anat

introduint canvis d'acord amb com m'ha anat l'experiència el curs anterior, sempre intentant millorar-la i modificant-la segons l'edat dels nens i nenes.

Aquest treball es fa en tots els cursos d'educació infantil, des de tres anys a cinc anys, però a cada nivell es va complicant més. A continuació em centraré en la meua experiència en el grup de 5 anys.

Com triem el nom del grup a cinc anys

Els infants del grup de 5 anys quan arriben, el setembre, de seguida tenen la necessitat d'escollir un nom nou per a la classe i els diem que hi vagin pensant que aviat hauran de fer una proposta. Els expliquem que aquest curs, un cop hagin fet la proposta individual, hauran de fer una proposta a cada taula (6/7 nens i nenes) i, per tant, s'hauran

de posar d'acord en quina de totes proposaran.

En el moment que considerem oportú els demanem que facin una proposta individual per escrit (dibuix i paraula) que retallen i enganxen en un full.

Busquem moments que puguem estar per una taula i comencem les converses on

cadascú justificarà oralment perquè ha fet aquella proposta i, tot seguit, els demanem que de totes aquelles propostes n'han d'escollir una que serà la de la taula.

Els demanem com ho poden decidir. Moltes vegades hi ha qui diu votant, altres parlant i, a vegades, som nosaltres qui hem d'explicar de quines maneres poden decidir quina és la proposta de la taula. Llavors comença la conversa on canvien o es mantenen en la proposta. A vegades ràpidament arriben a un consens, altres van canviant i queden en dos o tres propostes que han de votar, altres els costa bastant canviar i nosaltres els hem d'ajudar una mica a resoldre-ho. A vegades hi ha algú que li costa acceptar que la proposta majoritària de la taula no és la d'ell o ella.

Un cop han arribat a una proposta de taula (per consens, votació, convicció, a sorts, etc.) i sempre aprofitant per treballar aquests conceptes, l'han de dibuixar i escriure, retallar i enganxar en un full.

Comença el procés on cada taula haurà de buscar informació, llibres, objectes relacionats, figures... i els porten a l'escola. Preparem un espai per a cada proposta on van posant tot el material.

Quan ja han portat força coses, els demanem que cada taula prepari una explicació sobre per què proposa aquell nom i què en sap.

Cada taula explica a la resta de companys què en saben i perquè fan aquesta proposta. A vegades els cal una mica d'orientació per part nostra.

Un cop totes les taules han fet l'explicació, els donem un temps de reflexió. Els diem que

a la tarda o l'endemà farem la votació final i que, després de sentir tot el que ha dit cada taula, han de pensar molt bé quina és la proposta que els agrada més.

Arriba el moment de la votació final: cada taula escriu la seva proposta a la pissarra i els anem cridant perquè vagin posant un pal (vot) al costat del nom que volen. Un cop tothom ho ha fet, els contem i escrivim el número al costat i veiem quina és la proposta guanyadora i quin és el nom del nostre grup a partir d'aquell moment.

Els secretaris del grup ho van a notificar a la resta de classes d'educació infantil.

Les converses, les enregistrem per transcriure-les després i, juntament amb els dibuixos que han fet, poder confeccionar un petit dossier sobre el procés que han seguit. Aquest dossier se l'enduen a casa al final del trimestre.

L'exercici de la democràcia no es queda aquí

L'aprenentatge de la democràcia que fan en el procés de triar nom per al grup no es queda aquí; l'apliquen en moltes altres ocasions de la vida de la classe: quan fem projectes, quan entre tots i totes inventen els contes per Sant Jordi i han de decidir quins seran els personatges, on passarà la història, com es desenvoluparà la història, amb quins materials realitzaran plàsticament el conte..., quan hem de decidir com farem un treball, o quin model de màscara vol cadascú per carnaval, o de quin color volen el full o de quin color serà aquella taula, quan entre tots decideixen quines són les normes del grup, o les propostes que portaran a l'assemblea de delegats de l'escola, etc.

És important que nosaltres ho promoguem i els anem donant ocasions per fer-ho. Hi ha moltes coses que els podem donar l'ocasió de decidir. És molt important que decideixin, però també que aprenguin a decidir bé per ells mateixos, a tenir criteri propi, etc. perquè en un futur puguin esdevenir ciutadans lliures i autònoms.

Hem de buscar activitats que requereixin experimentar la capacitat de deliberar, de valorar, de decidir, de criticar i d'assumir responsabilitats.

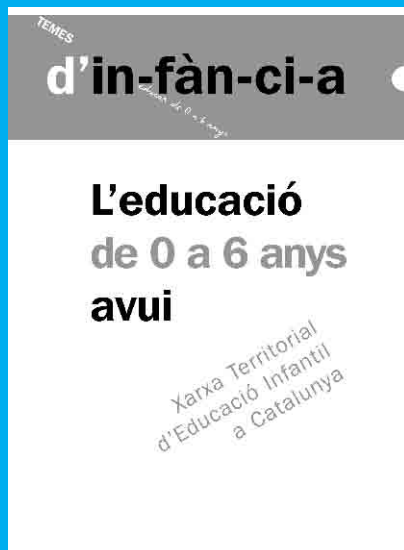
La metodologia que emprem també té molt a veure a promoure la participació i la democràcia. La perspectiva constructivista, el treball per projectes o el treball cooperatiu ho potencien.

També el tipus d'organització de la classe, del temps i de l'espai ho faciliten. Però el més important és ser coherents en tot moment. No té sentit que escullin el nom del grup o que fem assemblea i després tinguem les taules posades d'una manera que no afavoreix el treball cooperatiu, ni la comunicació, i que, per tant, no facilita l'aprenentatge democràtic i participatiu. ■

Montserrat Eek és mestra d'educació infantil al CEIP Pau Casals-Gràcia (Barcelona)

Mercè Bassedas, Montserrat Jubete i Tere Majem Espais familiars

Espais Familiars parla de l'educació dels infants de 0 a 3 anys quan els pares i les mares no treballen i senten la necessitat de disposar d'un espai de socialització, per compartir amb altres l'educació del seus fills.

Xarxa Territorial d'Educació Infantil a Catalunya L'educació de 0 a 6 anys avui

L'educació de 0 a 6 anys aborda quatre temes bàsics per a l'educació infantil: els espais i els materials, els temps, les activitat i les relacions. En la manera de tractar cada un dels temes es teixeix l'estret lligam entre la pràctica i la teoria i la pluralitat de realitats coherents que hi ha avui en el nostre país.

Edita: Associació de Mestres Rosa Sensat

www.revistainfancia.org

Construir un edifici

Un repte per a la comunitat educativa

Construir un edifici és un fet important a la vida de les famílies, les empreses o les institucions. Com si es tractés de la closca de l'ou, que permetrà l'evolució del pollet fins al seu naixement, l'edifici, un cop acabat, condicionarà moltes de les coses que hi passaran a l'interior. Per aquest motiu, el grau de satisfacció d'un habitatge familiar va molt lligat a la possibilitat d'adequació al nombre de persones que l'integren, a la seva edat i a tota una xarxa diversa de qüestions relacionades amb la seva forma de viure la vida. Per al benestar de les persones que l'habitaran, és important que tinguin la possibilitat de prendre decisions respecte a la seva construcció i ús. Sembla un fet

L'espai condiciona la vida dels qui l'utilitzen. En el cas d'una escola, la planificació de l'espai respon a una determinada idea pedagògica. Per això és essencial el diàleg entre el personal tècnic de la construcció i els mestres i famílies que l'hauran d'utilitzar. Aquesta ha estat l'experiència positiva d'una cooperativa escolar.

destinats els edificis, ja siguin particulars o tècnics en altres matèries.

Com en tantes altres coses, aquest fet suposadament desitjable és el que succeeix en menor proporció. Fa pocs dies sentíem que en un hospital de Barcelona, l'empresa que ha construït un quiròfan intel·ligent, considerat un dels millors del món, ha treballat –deien ells mateixos que per primer cop– conjuntament amb els cirurgians, per tal de conèixer les necessitats reals d'un espai i d'una activitat específica. És alleujador que s'hagi produït,

clar que els tècnics que han de dissenyar els espais i materials treballin conjuntament amb les persones a les quals van

però si tenim en compte els anys de rodatge de la cirurgia, potser més que felicitar-nos, ens haurem de preguntar per què a ningú o a tan poques persones se'ls havia acudit abans, o bé quins impediments havien tingut per no tirar endavant amb una idea que qualifiquem de sentit comú.

Si hi ha un espai que condicioni en gran part la vida de les persones que hi creixen dia a dia és el de l'escola. L'escola és sobretot la concreció d'una determinada intenció educativa d'una gran complexitat i l'espai pot ser un ajut al propi projecte pedagògic o pot esdevenir fins i tot limitador de determinades dinàmiques. Tot i el convenciment de la seva importància, en general la planificació dels edificis escolars ha tingut en compte molts aspectes, però tractats d'una manera parcial i

Equip d'educació infantil de l'Escola Cooperativa El Puig d'Esparreguera.

dissenyant-los des d'equips tècnics allunyats de la realitat escolar a què van destinats.

Nosaltres, els mestres i famílies d'una cooperativa de pares i mares, també vam haver de fer-nos conscients de la importància de treballar conjuntament en el moment de plantejar la construcció del nou edifici d'educació infantil. Trobar l'equip tècnic disposat a treballar cooperativament tampoc no va ser fàcil, entenent que el que demanàvem no és la proposta habitual que arriba al seu despatx. Pensem que les diverses mirades que es van produir com a conseqüència de posar sobre la taula de treball dels tècnics les necessitats i els desigs respecte a l'edifici de tots els qui formem l'escola: famílies, mestres i nens i nenes va donar qualitat al procés i també al resultat final que perseguíem.

Ara, després de nou anys de funcionament del nou edifici, ens atrevim a animar a qui correspongui de la comunitat educativa a provar-ho, ja que, amb uns recursos econòmics i de superfície del solar limitats, el grau de satisfacció de tots els que ara hi intervenim és molt alt. Potser per a un observador extern el més important no és tant veure com és, sinó el fet de descobrir en molts dels seus detalls aspectes que nosaltres valorem del fet educatiu.

Què li demanàvem especialment al nostre projecte d'edifici d'educació infantil?

Afavorir la comunicació entre les persones i també amb l'exterior.

Aquest era un dels nostres primers dissenys. D'aquí la visió directa a través de finestres baixes tant entre classes i passadissos com amb l'exterior des de tots els racons de l'edifici. Entre els espais del mateix pis també hi ha connexió a través de la «casetta», amb la intenció clara de provocar l'intercanvi entre nens i nenes de les dues classes.

Acollir les necessitats dels infants d'aquesta edat.

Un edifici molt adaptat a les necessitats de cada edat esdevé una millora qualitativa en el benestar de les persones i un incentiu per facilitar l'autonomia respecte als desplaçaments des de molt petits. La seguretat és un element molt important, però no pot ser l'únic. Cal disposar dels espais i materials necessaris i que resultin acollidors, atractius i pensats a partir de la mida dels nens i nenes a qui van destinats: Uns graons de les escales baixos, les baranes per agafar-se al

nivell de cada edat... Els materials de construcció influeixen en la intensitat del sons que s'hi produeixen, en la calidesa respecte al tacte, en l'esmoreïment de les caigudes i també en l'estètica dels espais.

Font de descobriment, provocadora

D'accions, de preguntes, d'hàbits, de relacions, de diàlegs, de mirades...

L'espai mai no és neutre. Una facilitat de mirada a l'exterior provoca el contacte, unes casetes amb diferents possibilitats de joc ens aboquen a noves experiències, tenir un lloc adequat per guardar les coses facilita que ho fem... Poques coses són casuals a la vida de l'escola.

Les característiques de l'edifici condicionen no només els infants, sinó també les persones que treballem amb ells. És potser per aquest motiu que els adults en destaquem l'ambient de benestar i tranquil·litat que s'hi respira.

Per la diversitat

Un edifici escolar acull persones d'una gran diversitat. Hi ha diferències d'edat, d'interessos, de sensibilitats i de necessitats. Com més ampli sigui el ventall de factors que tingui en compte, més podrem qualificar-lo d'un espai respectuós i just.

Suprimir les barreres arquitectòniques, facilitar les necessitats d'higiene, de descans, d'alimentació, de relació i d'acció de cadascú són exemples del que pot fer l'espai per acollir la riquesa de la diversitat.

La multifuncionalitat dels espais també propicia l'adequació tant a cada infant com a la

multiplicitat d'activitats i d'agrupacions que genera i necessita la vida d'una escola.

Font de documentació, expositora dels seus treballs

Una comunitat que es construeix aprenent coses sobre el món necessita exposar els seus diàlegs, acords, representacions... en l'espai que l'envolta, de manera que esdevinguin punts de nova reflexió per tal de continuar avançant i formes d'explicació per als mateixos infants, per a les persones que visiten el grup o per a les famílies. El simple fet de cobrir totes les parets de suro facilita molt aquesta exposició i és tot l'edifici el que pot assumir aquesta funció i ajuda a donar un gran valor al treball dels infants.

Per acabar, voldríem destacar el paper d'Àngels Tutusaus, arquitecta de l'edifici i d'Ignasi Vich, dissenyador. Al seu costat els pares, mares, mestres i infants vam trobar un equip de treball cohesionat per la intenció de fer un edifici de tots i per a tots. ■

Equip d'educació infantil de l'Escola Cooperativa El Puig d'Esparreguera.

Hondures

el país dels infants estimats

De vegades, la senzillesa d'una mirada diu més que tots els mots d'aquest món. Els infants que apareixen en aquestes fotografies són menuts com els que, des de la nostra professió de mestres, veiem cada dia a les escoles. Infants que somriuen quan els acarones la galta, quan els abrades se senten estimats i si els ofereixes la teva mà, la prenen confiats.

Marta Guzman

Fa dos estius vaig viatjar a Hondures, un país ni gran ni petit que, com diuen, és el «genoll» d'Amèrica Central. Limita amb Nicaragua, El Salvador i Guatemala i les tres quartes parts del territori són muntanyes força abruptes i d'altura considerable. La costa és la zona més visitada pels turistes, que acostumen a preferir les platges de sorra blanca, els batuts de papaia i la calor. Com que aquesta no era la meva principal intenció, vaig anar a parar a una de les zones més rurals i aïllades del país: la regió de Lempira, que rep el nom de l'heroi nacional dels hondurenys, el cap de la tribu dels lencas, que va lluitar contra els espanyols quan aquests intentaven conquerir la zona. La història explica que va morir assassinat a traïció, durant les conversacions de pau, el

San Rafael de Lempira és una de les ciutats més importants de la regió, tot i que només té prop de set mil habitants. Està situada dalt d'una muntanya i el seu paisatge és, per tant, fascinant. Al matí, quan tothom comença a feinejar, una boira espessa i freda no deixa veure com les dones alimenten les gallines i els *chanchos* (com anomenen allí els porcs) i comencen a encendre el foc de la cuina; els homes pugen, a peu o en ruc, encara més amunt, per cultivar el cafè o el plàtan. És fins ben entrat al matí, si la boira comença a marxar, mandrosa, quan pots admirar la bellesa del paratge: una terra

1583. D'aquesta manera, i al meu entendre, Lempira simbolitza la defensa de la dignitat d'un poble, que encara intenta curar ferides que resten obertes.

verda, humida, fèrtil i mullada fa gala de tot el seu esplendor amb arbres de noms exòtics, ocells cridaners, fruits d'aromes penetrants i rius carregats d'aigua fresca i clara.

L'experiència que vaig viure va ser gràcies a les mestres del poble; elles em van fer sentir com a casa i van contestar totes les meves preguntes, amb tanta paciència! Com veieu a les fotografies, els infants també em van acollir sense recança, amb els ulls confiats i uns somriures plens de caliu. Durant tot el mes d'agost, vaig poder conèixer amb profunditat la realitat de dues escoles infantils (allà en diuen *kinder*) de la zona.

Kinder La Libertad

El Kinder La Libertad està situat a l'aldea El Edén, a uns tres quilòmetres de San Rafael. Cal dir que, al voltant d'aquesta ciutat, trobem diverses agrupacions de cases que formen les

anomenades *aldeas*, on viuen famílies que subsisteixen únicament del treball amb la terra. Són poblats molt pobres i amb una accessibilitat gairebé nul·la; l'única manera d'arribar-hi és a través d'un camí de terra que s'ha anat creant a través de la vegetació.

A les aldeas hi ha moltíssims infants; compteu que a cada família hi pot haver més de set o vuit infants amb una edat inferior als dotze anys. I, a poc a poc, es van construir

escoles... encara que el nivell d'escolarització és força baix. Si no hi ha escola a l'aldea, l'infant resta a casa i col·labora amb les feines domèstiques; quan sigui més gran, marxarà amb el pare per treballar el cafè.

El Govern anuncia contínuament la creació de nous centres educatius, especialment kinders, però la veritat és que les escoles triguen molt de temps a inaugurar-se. En el cas de La Libertad, els infants esperen des de fa anys que es finalitzi la construcció de l'escola; les famílies hi van de tant en tant per donar un cop de mà, perquè el Govern els va comunicar fa mesos que no podia contractar ningú per manca de pressupost. Així, i tot esperant el nou edifici, els infants es troben cada matí en una petita barraca que els ha deixat un pare. És una construcció molt precària, amb un sol espai que dona cabuda a trenta-set infants d'edats compreses entre els dos i els sis anys. L'únic mobiliari: tres bancs de fusta que serveixen de cadira i de taula, segons convingui.

La mestra, la Mavis, té vint anys i viu a San Rafael. Cada dia recorre el mateix trajecte, muntanya amunt i avall, per anar a El Edén, que és a una hora de camí. Arriba a l'escola a les vuit, i ja hi ha un munt de quitxalla esperant-la a la porta. De fet, des que surt de casa, se li van afegint infants que viuen a la vora del camí; alguns van pentinats, d'altres no i gairebé cap porta sabates. Tots porten un plat i un got de plàstic, on més tard se'ls servirà l'esmorzar.

La Mavis obre les portes de la barraca i tots els infants seuen com poden als bancs atroïnats. La jornada comença tot cantant l'himne

d'Hondures i, després, s'enganxa en un mural que té forma de conill un Sol, per comentar el temps que fa cada dia. La mestra explica el «tema de vida», que ve a ser un centre d'interès que es desenvolupa mensualment a l'escola; en aquell moment treballen els mitjans de transport: el cavall, l'autobús, el cotxe, l'avió i el vaixell. Els infants d'El Edén només coneixen el cavall, perquè l'han vist en algunes cases de la vora. Segurament, serà l'únic mitjà de transport que empraran al llarg de la seva vida.

Durant el matí treballen les vocals i, més tard, juguen en els racons. Aquests estan en una mena d'habitació diminuta, contigua a la sala més gran. Hi ha cartells que delimiten els racons: Biblioteca, Ciències, Matemàtiques, Maduresa intel·lectual i Música. El Racó de la Biblioteca em colpeix especialment: un tauló de fusta sobre uns cavallets suporta el pes d'unes quantes revistes que ha anat recollint la Mavis; n'hi ha unes deu de publicació gratuïta, totes del mateix mes,

que pertanyen a una associació religiosa, potser evangelista o mormona, no ho recordo. També hi ha dues revistes d'alguna agència turística, que ens mostren els hotels i els preus de fa uns cinc anys de les principals destinacions de descans caribenyes. Només veig tres contes infantils, en llengua alemanya, que destaquen entre tanta revista; la Mavis m'explica que aquests contes els ha portat una de les seves cinc germanes, que viu a Alemanya. Tot tafanejant pels altres racons, observo que hi ha altres joguines d'origen alemany. Estan encara amb l'emballatge, ben tancades; els infants no hi poden jugar, perquè es farien malbé, comenta la mestra.

A mig matí arriben dues mares carregades amb grans cassoles; porten l'esmorzar dels infants. Aquesta és una iniciativa que el Govern porta a terme des de fa poc temps, a través de l'anomenat *Plan Honduras*, que consisteix a proporcionar un àpat diari als infants de les escoles. Cada dia, dues famílies cuinen *frijoles*, arròs, *tortillas* (una mena de pa fet amb farina de blat de moro) i llet de soia. Aquest aliment es guarda a l'escola en grans sacs de plàstic, al costat del material que hi ha als racons didàctics. Sovint les rates roseguen els sacs i el menjar es fa malbé; en aquest cas cal esperar la propera remesa de menjar, que potser arribarà al cap de dos o tres mesos.

Em va colpir tant observar els petits infants esperar amb ànsia que la mestra repartís la ració d'arròs i, després, empassar-se la gana amb la mirada i donar el seu esmorzar al germà gran que espera fora l'escola! I és que em resulta increïble comprovar el gran sentit de la responsabilitat, la justícia i la solidaritat en aquests nens i nenes d'edat tan menuda. Els infants

hondurenys creixen a passos agegantats, a marxes forçades, per les circumstàncies que els ha tocat viure, sent conscients de la pobresa que els envolta i que els condiciona la seva infantesa i, en definitiva, la seva visió del món.

Kinder Despertar

La Dubis Lucía és la mestra del Kinder Despertar, que està situat a l'aldea La Cañada, un diminut nucli urbà que queda a uns dos quilòmetres de San Rafael. El camí cap a l'aldea ens mostra la bellesa intacta del paisatge d'Hondures; boscos on els plataners creixen espontàniament, les flors porpres de la buguenvíllea contrasten amb el verd de les palmeres i unes muntanyes altíssimes, llunyanes, ens recorden la petitesa del nostre ser.

Aquest kinder tampoc té un edifici propi, i tot el poble espera pacientment l'arribada d'algun senyor important que els anunciï que s'estan portant a terme gestions per poder construir una escola com cal. De moment, la mestra té a la seva disposició l'església de La Cañada, una petita casa feta amb tova i pintada tota de blau. Els infants, uns quaranta-cinc, arriben puntuals i, amb calma, van seient als bancs i a les cadiretes, tot esperant que la mestra faci cantar a algú l'himne nacional, amb la mà sobre el pit.

Tot parlant amb la Dubis, em fa arribar la seva preocupació per la situació tan precària per la qual estan passant; no tenen material, ni tan sols un llapis per escriure, i sovint és ella la que, aprofitant els viatges que fa a la gran ciutat de Santa Bàrbara per visitar la seva família, compra llapis de colors o llibretes per tal que els infants puguin treballar en

condicions. També l'amoïna estar en un espai que no se'l pot fer seu; l'església s'empra cada tarda i contínuament ha d'estar retirant els bancs on els fidels resen per tal que els menuts tinguin espai per seure. Tampoc pot tenir joguines perquè a la nit entren, com ella diu, desalmados i roben tot el que troben. Òbviament, tampoc no pot penjar res a les parets perquè el capellà ja li ha cridat l'atenció unes quantes vegades.

Les famílies, però, estimen i respecten la Dubis. Tots els matins rep la visita d'alguna mare que, tímidament, li ofereix una tassa de cafè, un *panqueque* amb mel o, senzillament, un plàtan que ha collit pel camí. Ella agraeix profundament aquests petits actes, senzills, però que amaguen la bondat d'unes persones que valoren la feina diària de la mestra que, per damunt de tot, estima els seus fills.

Tots els matins que vaig poder visitar-la, vaig veure com, just al costat de l'església, treballaven de valent un petit grup de famílies. La mestra em va explicar que un veí havia donat una petita porció de terra per tal que l'escola pogués cultivar algunes hortalisses per als infants i, d'aquesta manera, completar i equilibrar la seva alimentació. Les llavors, les havia proporcionat el Govern, i de tant en tant feia venir un noi jove que els assessorava. Malgrat la calor i els impertinents mosquits, sempre vaig veure tres o quatre pares treballant de valent, ara cavant, ara observant amb cura el creixement d'un enciam, una ceba o una coliflor... Totes aquestes verdures no es troben fàcilment a la regió de Lempira, són massa cares i escasses. Val a dir que la

sincera participació d'aquestes famílies em va fer recordar alguns comentaris negatius que sento a l'escola on treballo; ens escarrassem a fer col·laborar les famílies, però sempre d'una manera dirigida i força exigent. Sovint l'equip educatiu ja té pensat allò que cal fer i ho transmet a les famílies per tal que decorin, cuinin o retallin segons les directrius marcadés. L'actuació d'aquell grup de pares i mares del kinder va sorgir de la seva pròpia iniciativa, de les ganes de col·laborar en quelcom que pugui ajudar els seus infants a créixer forts i sans. Moltes vegades nosaltres oblidem aquesta manera de fer espontània i sincera i això ens passa factura.

En una de les meves estades en el kinder Despertar la mestra em va expressar la seva preocupació per un xiquet que havia caigut, feia una setmana, d'un arbre, tot ajudant la seva mare a collir fruita. L'infant arribà a l'escola amb un mocador de paper sobre el cap, per tapar la ferida de les mosques. La família, malgrat la insistència de la Dubis, no havia volgut dur el nen al dispensari de San Rafael, perquè això els suposava perdre un dia de feina al camp. No puc (ni vull) valorar l'actuació d'aquesta família, perquè hi ha en joc massa aspectes que desconec i que poden induir-me a elaborar una explicació injusta; he de dir, però, que una vegada més, els fets em van superar. Veure aquell infant patint en silenci, amb una nafra oberta al cap, em va fer trontollar, una vegada més durant aquell viatge, la meva estabilitat còmoda, de dona feliç, europea i amb tots els meus desigs a la punta dels dits.

Malgrat tot, els infants de La Cañada creixen feliços i juguen en rotllana davant l'església, contents de ser senzillament infants.

Els infants i les mestres: junts en un projecte comú

Les mestres de San Rafael em van ensenyar tantes i tantes coses! L'entusiasme per aprendre i superar-se dia a dia, l'amor per uns infants que, si se'm permet dir-ho, encara em van ensenyar més que no pas els adults, com darrerament em passa... Són infants que esdevenen grans i petits alhora; volen riure i jugar com qui més, però alhora són terriblement responsables de la situació en la qual viuen; saben que han d'ajudar a casa i ho fan sense recança; saben que han de ser forts, que no poden defallir; saben que cal lluitar per ser feliç en aquest món en què ens ha tocat viure.

Tant les famílies com les mestres estimen, de manera incondicional, els seus infants i ho fan de manera planera i sincera. Potser aquest és un dels grans valors que obtenen els nens i nenes d'Hondures.

Junts, infants i mestres, construeixen dia a dia un projecte comú. Una tasca silenciosa, acordada per ambdues parts, que comporta el fet d'estimar-se, respectar-se i valorar-se mútuament. Ambdós, creixen plegats i caminen cap a un món millor i més just. ■

Marta Guzman és mestra i pedagoga

La consciència psicocorporal del mestre d'infantil

octubre 2005

36

setembre

L'autor planteja la gestió emocional, el paper del cos i l'autoobservació com a tres punts clau en la consciència psicocorporal de les mestres i els mestres d'educació infantil, perquè puguin millorar el benestar propi i la conduir satisfactòriament el grup.

«No puc més»; «em fa sortir de polleguera»; «tinc mal d'esquena»; «estic estressat»; «amb aquests no puc»... Et sonen aquestes paraules? Tots hem experimentat alguna vegada com a mestres algun d'aquests sentiments. Però què hi fem normalment? Què hi podríem fer? Estem prou formats davant d'aquestes realitats? Amb aquest article us volem donar a conèixer la importància que té la consciència psicocorporal en els mestres d'infantil i proposar-vos-en el desenvolupament per a la millora del vostre benestar i també com a eina d'aplicació per a una conducció satisfactòria del grup. Ho farem desplegant tres idees fonamentals:

1. Característiques pròpies de la gestió emocional amb els infants.

La gestió emocional amb els infants petits

Podem afirmar que allò que un mestre d'infantil fa a l'escola té molt a veure amb la gestió emocional, i és que amb els grups d'infants es desenvolupen interaccions i dinàmiques molt més espontànies que a la resta d'àmbits educatius, tant pel que fa a la relació dels nens entre ells com a la que es produeix entre els nens i el mestre. Així, a causa d'aquesta espontaneïtat sana, sovintegen els crits, les rialles, les baralles i tot tipus d'expressions d'afecte, la qual cosa comporta de vegades un cert excés de moviment.

D'altra banda, les mestres d'infantil són observades estretament amb atenció pels infants com

2. El paper del cos en el mestre.

3. L'autoobservació.

a models, fins al punt que el seu to de veu, els seus moviments, postures, gestos i tot el seu llenguatge no verbal és de vegades adquirit i imitat pels nens. Fins i tot es fa servir el tacte, l'abraçada, àdhuc els petons. Si a això afegim el fet que, cada cop més, els nens es deixen abans a l'escola, i durant un període diari més llarg (molts petits i petites passen més hores a l'escola que a casa), és normal que suposi per als mestres un afegit de responsabilitat i tensió.

Per tal de dur a bon port aquesta gestió emocional durant la tasca diària, el mestre ha d'anar parant atenció en multitud de factors: la mobilitat dels nens, el propi llenguatge, implicació, distracció, necessitats, respostes, material, emocions dels nens, etc. I és clar, tot això comporta per a alguns una certa fatiga, ja que la seva intervenció demana molta implicació i esdevé molt directa i propera.

Lluís López González

Així, es pot entendre que un dels factors que condueixen a l'estrès docent (*burn-out*, ansietat, depressió o altres afeccions semblants) és la incapacitat d'adaptació i control del grup. L'excés d'estímuls i la sobrecàrrega mental fan que els metres «no puguin més» i poden provocar aquestes síndromes. En aquest sentit el jo del mestre va perdent l'espai personal propi per cedir als estímuls adversos i se sent envaït per sensacions, emocions i pensaments negatius. Es propicia, així, una mena d'identificació inconscient entre el jo i les sensacions, emocions o pensaments.

Què solem fer? Normalment estem massa capficats en allò que passa a l'escola i reaccionem mitjançant readaptacions de les tasques o propostes educatives, tot oblidant-nos de nosaltres mateixos. Prestem atenció a les pròpies sensacions i emocions? I a la nostra postura? I a la respiració i el to de veu? Som conscients del que ens passa a l'escola? Dedicuem prou temps a observar-nos? Tenim prou serenitat per fer-ho?

Penso que, d'entre el conjunt d'habilitats i capacitats que necessita un mestre per gestionar el grup d'infants (cognitives, curriculars, metodològiques, psicopedagògiques, psicològiques, etc.) les que més li calen tenen a veure amb la comunicació, l'empatia, l'autocontrol i la dinàmica de grups. Podríem dir que totes aquestes habilitats s'agrupen en dues i estan íntimament relacionades amb l'autoconeixement:

1. Autoconsciència i autocontrol.
2. Consciència del grup i control del grup.

Com desenvolupar-les? De què depenen?

Penso que aquestes habilitats depenen força de la nostra consciència psicocorporal.

El paper del cos en el mestre

Per entendre el nostre enfocament se'ns fa imprescindible destacar el paper que té el cos i la corporeïtat en els mestres per dues raons principals:

- a) Perquè el cos és el principal escenari de les emocions.
- b) Perquè el llenguatge no verbal (to de veu, gestos, moviments, intuïció, ubicació a la classe, etc.) representa el 93 % de la comunicació.

Així, resulta determinant la vivència corporal del mestre: com se sent, què sent, què fa, com respira. Per entendre-ho bé cal que ho mirem des d'una perspectiva holística que concebi la classe com un gran tot. D'aquesta manera, podem analitzar la figura del mestre com un cos (ésser) a la classe. Vegem alguns trets d'aquest enfocament:

1. El mestre es percep com un tot a si mateix amb el grup, i se sent sotmès a mil i un estímuls.
2. El cos del mestre l'actualitza davant del grup mitjançant postures, gestos, actituds, veu, sensacions. El seu cos és l'actualització del seu interior, és l'expressió externa del seu benestar o malestar, de la seva fluïdesa o rígidesa.
3. El mestre enregistra corporalment totes les emocions que es van desenvolupant en la seva relació amb el grup. D'alguna manera,

la seva comprensió del grup, i de cada un dels nens i nenes en particular, es fa mitjançant el cos, ja que la relació del mestre amb els nens i nenes, com qualsevol altra relació, és una relació corporal. Així, tot i fer-ho de manera inconscient, els petits capturen el grau d'obertura corporal del mestre i connecten amb el seu estat d'ànim.

El cos d'un mestre és com un radar que tot ho capta i està capacitat d'un alt nivell perceptiu. Si en prenem consciència mitjançant l'autoobservació, hi trobarem molta informació sobre què ens passa i com actuar.

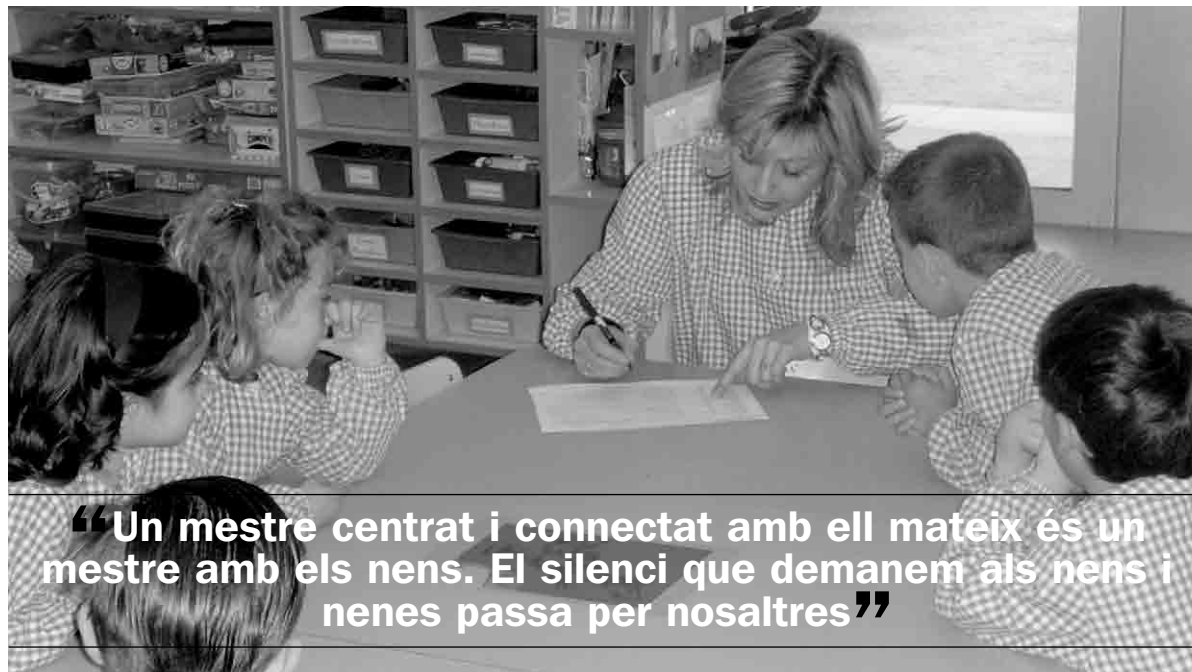
La consciència psicocorporal del mestre

Per consciència psicocorporal d'un mestre entenem la seva capacitat d'adonar-se de la relació que hi ha entre ell i el que passa al grup, com l'afecta i com ho controla. És a dir, «caure en el compte» dels factors mentals (cap), emocionals (cor) i corporals (cos) que determinen el seu grau de benestar i la seva manera d'estar amb el grup. Aquests factors psicocorporals es veuen modificats constantment per la interacció amb els nens i les nenes i amb nosaltres mateixos, provocant un flux continu de respostes i actituds davant un seguit de variables (crits, necessitats individuals, espai, moviment, material, temps, currículum, diversitat, etc.) que el «toquen» directament. Un mestre amb un alt grau de consciència psicocorporal serà aquell que sigui conscient de les seves sensacions, emocions i pensaments. Així doncs, saber-les regular ens ajudarà a adaptar-nos a cada nova situació per

mantenir un guiatge òptim del grup i no caure en l'esgotament. Es tracta d'estar connectat amb l'aquí i l'ara. Quan un mestre «s'adona del que passa», controla el grup i gaudeix d'una experiència òptima perquè sap fluir.

Com es desenvolupa? La conscienciació psicocorporal necessita moltes hores d'autoobservació, per la qual cosa necessitem exercitar l'atenció. Aquesta és la capacitat i habilitat de seleccionar els estímuls que vénen de nosaltres mateixos o de l'entorn. L'atenció pot ser educada i millorada i depèn força de la nostra voluntat. Com més global sigui l'atenció més podrem observar els petits detalls. Per aconseguir-ho cal prendre certa distància entre nosaltres i allò

que observem (observador i objecte). De fet, en el dia a dia com a mestres ens adonem que com més perdem aquesta distància o perspectiva (que cal distingir de la indiferència) més perdem el control i sembla que tot ens afecti molt més i ens enganxem a qualsevol cosa que ens fa sortir de polleguera: un crit, una actitud, un gest que no ens agrada, un moviment sorollós de les taules. L'atenció es pot desenvolupar de mica en mica fins a poder captar diversos estímuls alhora, així fins a obtenir una observació global de la situació. Quins poden ser els objectes de la nostra atenció? Si són interns parlarem d'autoobservació i si es tracta de l'entorn, d'observació.

“Un mestre centrat i connectat amb ell mateix és un mestre amb els nens. El silenci que demanem als nens i nenes passa per nosaltres”

Autoobservació

Estat de la ment
Sensacions
Respiració
Postura
Emocions

1. Autoobservació: Podem parar l'atenció en els factors següents: 1. Atenció als estats de la ment. 2. Atenció a les sensacions. 3. Atenció a la respiració. 4. Atenció a la postura. 5. Atenció a les emocions.
2. Observació de la classe: infants, espai, material, moviments, tot el ventall de possibilitats que s'hi donen i perceben bàsicament gràcies als cinc sentits.

Aquestes dues capacitats estan relacionades entre elles, però volem destacar aquí l'eficàcia de treballar l'autoobservació. Com més s'autoobservi un mestre, millor serà la seva observació del grup. L'autoobservació pot significar una porta per gaudir més de la nostra tasca. Al mateix temps, autoobservar-se pot representar una eina facilitadora d'una relació autèntica amb les nenes i els nens, la qual cosa es reflectirà en el clima del grup:

L'autoobservació ens permetrà desidentificar-nos d'allò que se'ns fa feixuc de la feina, de les sensacions negatives i ens farà més tolerants i menys irritables. El llinard de la nostra irritabilitat, per exemple, depèn d'aquest marge de tolerància de la consciència. Qui no ha comprovat que la manca de descans ens fa més fràgils als crits, moviments i en general a les

demandes dels nens? Com més desenvolupem la capacitat i l'hàbit d'autoobservar-nos, menys ens afectaran «les coses de l'escola», més disponibilitat tindrem i de més recursos disposarem. La simple acció d'observar amb atenció genera en el mestre certa distància entre ell (observador) i allò observat, la qual cosa li pot donar més marge d'acció.

Treballar la consciència psicocorporal ens pot ajudar a adonar-nos de com reaccionem davant del que passa amb el grup. També ens pot portar a transformar algunes actituds i respostes, encararades de vegades i automatitzades al llarg del temps, algunes de les quals volem canviar, però no sabem com.

Ens hi podem formar? Què diuen els mestres?

Fa temps que em dedico a la formació dels mestres en aquesta àrea: la consciència psicocorporal. Al llarg dels cursos que he tingut oportunitat de conduir, he pogut constatar que el desenvolupament de l'autoobservació els ajuda força en la seva tasca educadora. D'entre els beneficis i utilitats que els mestres troben en aquest treball destaquen els següents:

- L'atenció a la pròpia respiració, la postura, el to de veu, etc., ajuda molt a no perdre el centre i economitzar energies a l'escola. Sembla com si dirigir el grup sigui més fàcil i l'autoritat esdevingui acollidora, autèntica i responsable.
- Els ajuda a transformar les sensacions i emocions negatives observant-les com a oportunitats per al canvi, sense autojutjar-se i els dona més seguretat en ells mateixos

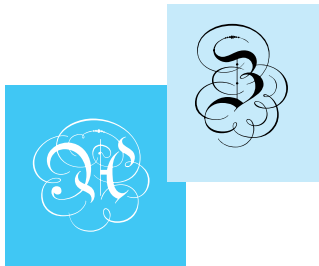
sobretot perquè arriben a ser capaços de «riure's de si mateixos».

- Sembla com si els nens i les nenes notessin quan estem més tranquils i ells també ho estan. Amb el treball d'autoobservació percebem millor les dinàmiques que es donen al grup.
- Es transforma l'autocrítica, que de vegades ens pot fer baixar l'autoestima, en possibilitats de canvi o senzilla acceptació dels propis límits.
- S'humanitzen les relacions amb els nens i les nenes.

Pel que fa a la nostra formació, ens podem preguntar: com és possible que la vivència del mestre a l'escola no acabi de ser prou tinguda en compte? Per què només es parla de l'educació emocional dels educands? Hores d'ara podem afirmar que la intel·ligència emocional (una modalitat de la qual és la consciència psicocorporal) està pràcticament absent dels currículums que ens capaciten i de les proves d'accés que ens acrediten com a mestres. Sembla que les nostres emocions no hi compten gaire, com si ser mestre no es tractés fonamentalment d'un exercici de relacions humanes. ■

Lluís López González és psicòleg

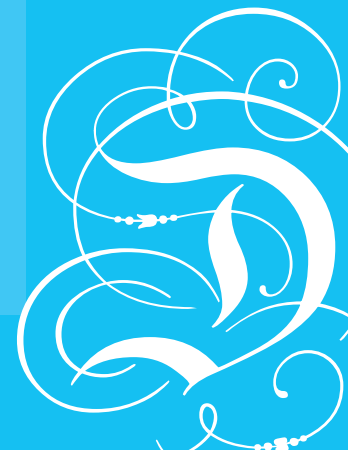
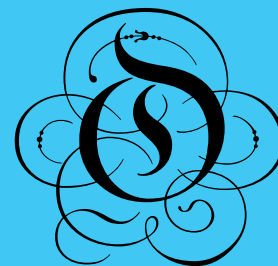
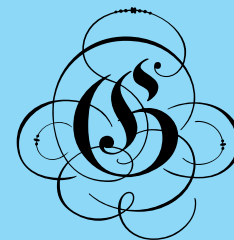
La nena dels cabells d'or

Elisabet Abeyà

La rondallística està farcida de personatges petits que, amb recursos senzills i amb enginy i valentia, aconsegueixen vèncer gegants grans i poderosos.

En aquest cas la petita protagonista que venç el gegant és una nena amb els cabells d'or. Per aconseguir escapar-se'n, es val de pètals de rosa del jardí del gegant que tenen propietats màgiques i ens recorden que les coses que ens poden ajudar sovint són senzilles i fràgils. Convé que siguem bons observadors per poder-les detectar. Alliberada del gegant, la nena es casa amb el príncep, que no és més que el príncep o princesa que tots portem a dintre nostre i que no podem treure a la llum fins que no hem passat per alguna prova difícil.

Una vegada una dona se'n anà al bosc a fer llenya. Mentre tallava un arbre se li presentà un gegant que li digué que era l'amo del bosc i que l'anava a matar, perquè li robava la llenya. La dona li demanà perdó i li afegí que, si no la volia perdonar per ella, que la perdonés per un fill que havia de tenir. El gegant la perdonà, però li posà per condició que li havia de donar el fill que naixés. La dona tingué una nena amb els cabells tots d'or. Mentre la nena jugava, sortia de tant en tant el gegant i li deia que recordés a la seva mare el que li havia promès. La nena ho feia així i la seva mare tota s'entristia. Més end-

avant, el gegant digué a la nena que fes saber a la seva mare que, si no li donava el que li havia promès, ell mateix s'ho prendria; la mare tota plorosa manifestà a la nena que, quan li tornés a sortir el gegant, li contestés que ja s'ho podia prendre. La nena així ho va fer, i el gegant se l'emportà cap al seu palau.

Perquè la nena pogués jugar, el gegant li portà un gat, un gos i un esquirolet i, de tan content que estava de tenir-la, cada matí la pentinava i li comptava els cabells d'or un per un. Un dia que la nena s'estava a la finestra s'escaigué de passar per davant del palau el fill del rei, que anava a caçar pel bosc i, quan la va veure, se'n va enamorar, es posà a conversar amb ella, i tan agradat en quedà que li demanà un cabell per posar-se'l damunt del cor. Però la noieta no li volia pas donar, perquè temia la fúria del gegant quan, l'endemà, en comptar-los-hi, li'n trobaria a mancar un. El príncep li aconsellà que li digués que el gos, tot jugant, l'hi havia arrencat. Tant porfidià el príncep, que la noia l'hi donà i ell se'n anà tot cofoi. Quan l'endemà el gegant comptà els cabells de la nena i en trobà a mancar un, tot s'em-

pipà i, en dir-li que el gos li havia arrencat, matà el pobre gos.

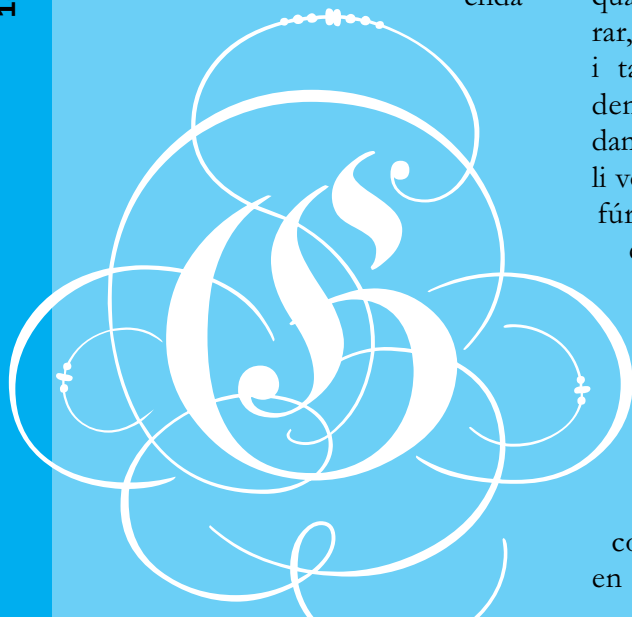
El príncep, que estava tot prenat de la nena, cada dia l'anava a veure i es parlaven des de la finestra. Vet ací que, un altre dia, li demanà un altre cabell i, quan la nena li manifestà la temença de la fúria del gegant, li aconsellà que li digués que el gat l'hi havia trencat. La noia li donà el cabell i digué al gegant que l'hi havia trencat el gat, i el gegant el matà. Un altre dia el príncep tornà a demanar un altre cabell a la donzella i li aconsellà que digués al gegant que l'hi havia pres l'esquirolet. La donzella l'hi donà i digué al gegant que li havia pres l'esquirolet, i el gegant el matà.

Un dia el gegant, tot content, portà la nena a passejar pels grans jardins del seu palau i es van deturar davant d'un roser que feia unes roses amb unes quantes fulles de les quals es podia fer sortir una gran foguera. La nena en collí unes quantes, d'aquelles fulles, i se les posà a la butxaca. Voltant pel jardí van passar per davant d'un altre roser que feia unes roses blanques, molt boniques, i el gegant explicà a la nena que amb unes quantes fulles d'aquelles roses es podia fer sortir un corrent d'aigua. La nena també en collí

unes quantes, d'aquelles fulles, i se les guardà a la butxaca.

La nena i el príncep cada dia estaven més enamorats; però, què és cas de dir-ho al gegant! Decidiren fugir sense dir-li'n res. Quan el gegant arribà a casa i no trobà la nena, sortí de seguida com un boig a cercar-la i, amb quatre gambades, voltà tot el bosc i aviat els va trobar; però la noia, així que el veié, li tirà el grapat de fulles de rosa blanca i, al moment, sortí un riu ample i cabalós; però el gegant, amb les seves camasses, d'una camada el va passar com si res. Aleshores, la noia tirà el grapat de fulles de rosa vermella i sortí una gran foguera; el gegant la volgué travessar, però tot es cremà i restà mort. El príncep i la donzella es casaren i van viure feliços, en companyia de la seva mare, a qui van anar a buscar. ■

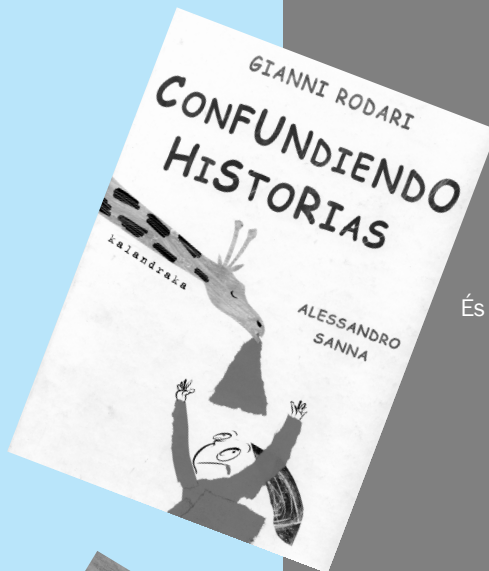
AMADES, Joan: *Folklore de Catalunya. Rondallística*, Barcelona: Selecta, 1982.

Un menú de tardor

Tertúlia de Rates

especial gianni rodari

Aperitiu

Per preparar la ingestió del menú RODARI, G., res millor que:

Once damas atrevidas

Pontevedra: Kalandraka, 2002

Primer plat

Quin plat serà que són set, però és u? Llegiu..

Uno y siete

RODARI, G.

Madrid: SM, 2001

Segon plat

És una recepta de sempre cuinada per un cuiner despistat:

Confundiendo historias

RODARI, G.

Kalandraka, 2005

Postres poètiques

Un limerick tret de

Gramàtica de la fantasia

Barcelona: Aliorna, 1973

Una doneta de Caldetes caminava de puntetes i li van dir

- Així són els talons

dels que no tenen dineros

oi, descalça doneta de Caldetes?

GIANNI RODARI

(traducció de Teresa Duran)

Els cent llenguatges dels infants

Ara fa vint anys, Barcelona va acollir la Mostra L'occhio se salta il muro. Després, la mostra va viatjar a Madrid, Palma de Mallorca i Pamplona. Una oportunitat memorable per als milers de mestres que la varen visitar, una provocació pedagògica que va contribuir a fer visible el somni i el repte que, de manera apassionada, plantejava any darrera any Loris Malaguzzi i el seu equip a l'Escola d'Estiu de Rosa Sensat i a l'Escola d'Expressió.

Aquest estiu de 2005, per commemorar la 40 Escola d'Estiu de Rosa Sensat, la ciutat de Barcelona ha acollit, de nou, el camí fet per les escoles municipals de Reggio Emilia, ara amb la Mostra Els cent llenguatges dels

infants. L'exposició, una proposta de les nenes i els nens d'aquesta ciutat, s'ha pogut veure al recinte de l'Escola Industrial, l'indret on se celebra des de fa anys l'Escola d'Estiu, entre el 15 de juny i el 15 de juliol.

Els cent llenguatges dels infants parteix d'una idea de Loris Malaguzzi i els seus col·laboradors i es fonamenta en l'experiència de quaranta anys -el paral·lelisme amb l'experiència de les Escoles d'Estiu és inevitable- a les escoles bressol i parvularis municipals de Reggio Emilia, referents essencials per a mestres d'infants de 0 a 6 arreu del món. La mostra exposa com fer possibles tots aquests llenguatges dels infants, com aconseguir que les múltiples possibilitats dels infants es puguin expressar i esdevinguin una realitat. En aquest sentit, també són poques les realitats humanes que durant 40 anys puguin mantenir el tremp, l'energia i la creativitat de manera continuada. Moltes vegades són petites realitats anòni-

mes, les de l'aferrissada constància de tants mestres d'arreu per millorar dia a dia l'educació dels infants i joves, les que fan possible el diàleg pedagògic.

Durant el mes que la mostra ha estat a Barcelona, ha rebut més de 5000 visites de mestres i ciuta-

Però més enllà de les xifres, de l'impacte quantitatiu descrit, hi ha un fet encara més important, potser simbòlic, i és que la mostra Els cent llenguatges dels infants ha estat a la sala de les columnes de l'Escola Industrial, en un edifici emblemàtic per a la

dans, infants inclosos. També a l'entorn de la mostra s'ha organitzat un Encuentro Estatal de Educación Infantil que ha reunit a Barcelona, durant dos dies, més de 400 mestres d'aquesta etapa. Molts s'han endut a casa, com un tresor preuat, el magnífic catàleg de la mostra, editat en castellà i català. Alhora, en el marc més ampli de l'Escola d'Estiu, s'han realitzat quatre cursos sobre l'educació infantil a Reggio Emilia, en què han participat més de 200 mestres.

Renovació Pedagògica a Catalunya: l'edifici on es van celebrar les Escoles d'Estiu de 1915 a 1923, aquelles escoles d'estiu que Eladi Homs va conèixer a Chicago el 1914, organitzades per John Dewey i en què s'aplegaven mestres de tots els Estats Units que volien canviar l'educació i l'escola. Ara, gairebé cent anys després, que a l'Escola d'Estiu s'hagin aplegat mestres, educadors i pedagogs per compartir el repte de treballar junts per una nova educació pública, és

una gran esperança per a tots nosaltres.

Considerem que l'estil, la manera de fer, i la coherència entre el dir i el fer són consubstancials a la realitat pedagògica de les escoles bressol i dels parvularis de Reggio. Des del seu inici pedagogia i política han avançat juntes per fer realitat la gran transformació que la societat reclamava a l'educació i a l'escola. Una lliçó més que avui pot contribuir a inspirar el repte que el nou segle planteja a l'educació en general

- La unió entre teoria i pràctica a l'hora de fer front al treball educatiu.

- L'optimisme, la gran confiança en l'infant, en la seva família i en els mestres

- El diàleg que permet avançar en aquest sistema.

Un estil que ha impregnat la Mostra, l'Encuentro de Educación Infantil, la 40a Escola d'Estiu i la Renovació Pedagògica en el nostre país. Un estil compartit amb tants i tants mestres i moviments d'Europa i del món, que implica, en definitiva, ser valents i capaços de posar-ho tot en qüestió, com a repte pedagògic, social i polític per afrontar el futur amb esperança, l'esperança que conté la Mostra.

El futur possible en educació infantil

Amb aquestes paraules Marta Mata va cloure l'Encuentro Estatal d'Educació Infantil

A l'Encuentro estatal realitzat en el marc de la 40a Escola d'Estiu, un marc orgullós del seu contingut, i especialment de l'Encuentro de Educación Infantil, amb la seva amplitud de convocatòria, de tots els racons d'Espanya, d'Europa, d'Amèrica, i la profunditat de la sintonia en un mateix llenguatge universal, el de l'educació dels més petits, pedra de toc de la concepció d'educació i de la realitat de tot sistema educatiu

Una trobada per compartir experiències com les de Reggio, la investigació en el dia a dia de l'escola amb Jytte, la voluntat de la millor formació possible, amb Ofelia, i la necessitat de vigilar sempre per

l'escola bressol front a la desídia de qualsevol administració, amb Claus.

I ara hem d'acabar aquesta trobada. Demà veureu l'exposició dels cent llenguatges de l'infant i després tornareu a la vostra realitat, segurament pensant en com pot afectar la nova llei a l'Educació infantil.

És la mateixa qüestió que ens plantejem tots els mestres en aquest any 2005. Però en aquesta 40a Escola d'Estiu hem preferit respondre-la amb la col·laboració dels companys de més enllà de les fronteres, posant el treball de tants i en tants anys com a base d'una declaració per una nova educació pública. Somnis? Els que sempre han d'acompanyar el nostre treball.

I així com aquesta trobada és la realització de molts somnis, la declaració que presentarem d'aquí a uns dies es un somni que es realitza. Vegem els seus deu punts amb la mirada dels mestres i les mestres d'educació infantil que saben capgirar algunes paraulotes com «currículum» i «avaluació» i trobar el sentit més profund a tota la resta:

1. L'educació és el que ens fa humans. Com descobrim la humanitat en els nostres infants!
2. L'educació és una responsabilitat pública. Cal aconseguir-la per als nostres petits, encara!
3. L'infant, persona des del seu naixement, ha de ser reconegut per la societat. S'avança en alguna cosa.
4. Les famílies han de tenir una participació reconeguda en l'educació dels seus fills i filles. En això som pioners i campions.
5. Tota la societat ha de ser context educatiu públic. Aquí la nostra sensibilitat s'aguditza.
6. L'escola és el lloc de trobada de les persones per a l'educació. Tan natural en el nostre cas; tan estrany en d'altres.
7. Els educadors han adquirit el compromís d'acompanyar els infants en el seu procés educatiu. El nostre gran compromís.
8. El «currículum»? Els sabers bàsics per a la humanitat, comunicació, cultura, ciència, salut, ciuta

dania i creativitat, són l'aliment de la fam de formació humana de la infància, des del primer moment.

9. «L'avaluació»? La valoració de la tasca educativa realitzada, feta per totes les persones que hi participen, és una presa de consciència bàsica per a l'educació.

10. La participació és un valor essencial en l'educació. Des del principi i en tots els camps.

Tenim somnis per molta estona i horitzons per descobrir, i il·lusió per fer-ho. Amb la seguretat que això és el que, amb una mirada senzilla i neta, ens demanen els infants, des del primer moment.

Que per molts anys i amb els mateixos ànims puguem correspondre'ls i correspondre'ns.

Declaració per una Nova Educació Pública

L'acte de presentació de la Declaració per una Nova Educació Pública, celebrat el passat 14 de juliol a les Drassanes de Barcelona, va comptar amb la presència de la Ministra d'Educació, Maria Jesús Sansegundo; el President de la Generalitat, Pasqual Maragall; i l'alcalde de Barcelona, Joan Clos, entre d'altres autoritats polítiques del país i de la Unió Europea. La Declaració va ser precedida per unes paraules de Marta Mata, Philippe Meireu i Peter Moss. La lectura de la Declaració va anar a

càrrec del periodista Joan Barril i el seu equip de la R-Pública. Podeu trobar el text íntegre de la Declaració a la pàgina web: www.rosasensat.org

Quan un infant mira la realitat, aquesta desvetlla la seva capacitat de veure, de descobrir-ne les formes i colors. Més enllà de captarla realitat, el que l'infant capta és la impressió que la realitat li produïx, i és aquesta impressió la que després plasma en les seves múltiples formes d'expressió.

En el cas de la portada d'aquest número, veiem representada la impressió que el sol ha generat en un infant de tres anys. Després de observar l'astre solar, a l'infant li és impossible de fer-ne una imatge estereotipada. El seu traç enèrgic i els colors vius de la pintura ho demostren.

Education 0 - 6 years old

Making school

JUDIT CUCALA

The education practitioners use to attend training activities and spaces, aiming at widening their knowledge of resources and materials that help us in class. It is important that we worry about our pedagogical acts with children, but also that we consider essential the transmission of our reflections to all the teachers' team. Those are some of the considerations arousing from the assessment of team working within schools...

School for ages 0 - 3

The images of light. The slide projector in nurseries.

MONTSE NICOLÀS

The use of a slide projector reveals the magic of colours, forms

and images, and favours play, discoveries, interpretations and dialogue among children. The author's proposal opens a great deal of possibilities starting from an element which is rather strange in nurseries. Yet it provides an excuse for imagination.

School for ages 3 - 6

Selecting a name

MONTSERRAT EEK

Convinced that schools should educate future citizens for participation and democracy, and that, since very young, children can start exercising these, this article introduces the experience of a 5 years old group, and the process through which they decide their own name. This process helps the learning about democracy is, and is easily applied to the daily life of the group of children.

Constructing a building

EQUIP DE L'ESCOLA
COOPERATIVA EL PUIG
D'ESPARRAGUERA

Space conditions the life of those people who make use of it. For a school, the planning of space follows a particular pedagogical idea. This is why dialogue amongst the technicians and architects who build the school and the families and teachers who will later use it becomes essential. Such is the positive experience of an education cooperative.

Children and Society

Honduras, the country of beloved children

MARTA GUZMAN

Sometimes, the easiness of a look says more than any words in this world. The children from Honduras pictured in these

photographs are like those who we see, working as teachers, in our daily life in early education schools. Children who smile when caressed, who feel loved when hugged, and who take your hand confidently when you offer it.

Children and Health

Psychical and corporal conscience...

LLUÍS LÓPEZ GONZÁLEZ

In this article, the author reflects upon emotional management, the role of the body and self-observation as three essential points for the psychical and corporal consciousness of early childhood teachers. If aware of such concepts, teachers can improve their own well-being and manage the group of children successfully.

Traducció de Michael Tregebov

Cuadernos de Pedagogía, núm. 348, juliol/agost de 2005
«Diccionario de la LOE»

Jesús Jiménez

«La selección de contenidos en el currículo básico»

Jurjo Torres Sntomé

«¿Puede la escuela contribuir a mejorar la calidad de vida?»

Félix López

«El lugar y el no lugar de la religión»

Ramón Plandiura

«Inmigración y derecho a la ciudadanía»

Francesc Carbonell

«Qué solucionan y qué no las reformas en Infantil»

Cristina Elorza

Scuola Materna, núm. 18, juliol de 2005

«Bambini: al centro?»

Michele Busi

«Multimedialità riflesiva»

Barbara Colombo, Alessandro Antonietti

«Autismo infantile e gioco»

Barbara Lucchini

«Le competence sociali nei bambini»

Gino Lelli

«Pedagogia fra struttura e azione»

Cesare Scurati

Vita dell' Infanzia, núm. 3/48, març/abril de 2005

«L'aiuto al bambino al sentire pensare essere nella prospettiva di

Maria Montessori»

Loredano Matteo Lorenzetti

«Gira il Sole»

Laura Mayer

«L'educazione cosmica per un nuovo umanesimo»

Giancarlo Galeazzi

Subscripció a la revista **Infància**

Cognoms: _____

Nom: _____

Adreça: _____

Codi postal: _____

Població: _____

Província: _____

Telèfon: _____

Correu electrònic: _____

NIF: _____

Se subscriu a INFÀNCIA (6 números l'any)

Preu per al 2005 (IVA inclòs): 40,20 euros

Europa: 48,20 euros

Resta del món: 51,00 euros / 65 dòlars

Pagament: Per xec nominatiu, a favor de l'A. M. Rosa Sensat

Per domiciliació bancària

Butlleta de domiciliació bancària

Cognoms, nom del titular

□□□□ □□□□ □□ □□□□□□□□

Entitat

Oficina

DC

Compte/líbreta

Firma del titular

Envieu-ho a: INFÀNCIA, av. de les Drassanes, 3, 08001 Barcelona

Subscripció per Internet: www.revistainfancia.org

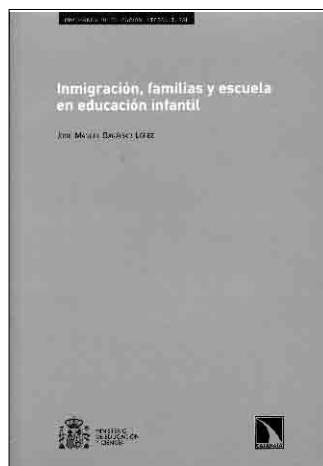

Ch. LAVAL: **La escuela no es una empresa**, Barcelona, Paidós, 2004.

L'escola pateix enormes pressions perquè s'adapti als nous requeriments del neoliberalisme. La competència econòmica mundial esdevé l'imperatiu més gran, al qual s'ha de sotmetre tota institució, i el sistema educatiu no pot restar al marge: sobre ell penja, en aquest nou ordre, l'amenaça de veure's reduït a la formació del «capital humà» necessari per a les empreses. Però, afirma l'autor, la implantació integral de l'escola neoliberal no és, de cap manera, inevitable. Al seu davant emergeixen resistències sordes, lluites col·lectives i una creixent presa de consciència.

J. M. BARÁIBAR: **Inmigración, Familias y escuela en educación infantil**, Madrid, Catarata, 2005.

Com es percep la participació de les famílies a les escoles? Quin és el paper que volen o que poden jugar? Són integradors les festes interculturals que se celebren a les escoles? Com podem anar més enllà de la *pedagogia del cus cus*? Aquest llibre parteix de la reflexió sobre els estereotips i els prejudicis, tant per part dels mestres com de les famílies immigrades, sobre el funcionament i tracte dins el centre escolar, i analitza la situació basant-se en una eina habitual en processos de planificació estratègica de les organitzacions: la matriu DAFO.

Edició i administració:

Associació de Mestres Rosa Sensat
Av. de les Drassanes, 3 - 08001 Barcelona.
Tel.: 93 481 73 73. Fax: 93 301 75 50.
redaccio@revistainfancia.org - www.revistainfancia.org

Direcció: Irene Balaguer.

Cap de Redacció: Raimon Portell.

Secretaria: Mercè Marlès.

Consell de Redacció:

Elisabet Abeyà, David Altimir, Elisabet Amorós, Mercè Ardiaca, Enric Batiste, Nancy Bello, Teresa Boronat, Meritxell Bonàs, Anna Carbajosa, Ferran Casas, Carme Cols, Mercè Comas, M. Carme Díez, Montserrat Fabrès, Rosa Ferrer, Pepa Fos, Carme Garriga, Esteve Ignasi Gay, Xavier Gimeno, Josepa Gòdia, Josepa Gó-

mez, Roser Gómez, Marta Graugés, Teresa Huguet, Sol Indurain, Montserrat Jubete, Elisabet Madera, Marta Mata, Blanca Montaner, Pepa Òdena, Misericòrdia Olesti, Àngels Ollé, Joana Pavia, Núria Regincós, M. Dolors Ribot, Montserrat Riu, Montserrat Sanjuan, Rosa M. Securún, Dolors Todolí, Marta Torras, Elisenda Trias.

Projecte gràfic i disseny de les cobertes:

Enric Satué

Impremta:

Gráficas y Encuadernaciones Reunidas, SA
Tambor del Bruc, 6
08970 Sant Joan Despí

Dipòsit legal: B-21091-83

ISSN: 0212-4599

Distribució i subscripcions:

Associació de Mestres Rosa Sensat
Av. de les Drassanes, 3 - 08001 Barcelona
Tel.: 93 481 73 79. Fax: 93 301 75 50

Distribució a llibreries: Prólogo, SA
Mascaró, 35, bxos., 08032 Barcelona
Tel. 670 59 71 31

Preu subscripció 40,20 euros l'any
Exemplar 6,75 euros, IVA inclòs

Tots els drets reservats. Aquesta publicació no pot ser reproduïda, sencera o en part, ni enregistrada o transmesa per un sistema de recuperació d'informació, de

cap manera ni per cap mitjà, mecànic, fotoquímica, electrònic, magnètic, electroòptic, per fotocòpia o qualsevol altre, sense el permís previ per escrit de l'editorial.